پرسی شۆڕش – 3 … کاوە جەلال

بەشی سێیەم

1

پەیوەند بە پرسی شۆڕشەوە ئەو پرسیارە کرۆکییە زیت دەبێتەوە، کە داخۆ چۆن تاکەکەس لە شێوەی ڕەفتار و هزرینی سوونیگەرا "دەر-بچێت"، ئاخر بەبێ خۆدەنەفیکردن، واتا وەک پێشتر گوتمان، بەبێ هەڵوەشاندنەوەی ڕەخنەییانەی کەسێتییە سۆسیۆکولتوورییەکەی خۆ و بنیاتنانەوەی کەسێتییەکی نوێ، کەسێتیی شۆڕشگێڕ چۆنا بێت. (ئەمە پرسیارێکە کە گەرەکە بناغەی بڕێژرێت و لە بەشەکانی دیکەدا بە وردی ڕووی تێدەکەین).
سەرەتا گەرەکە پەیوەند بە شۆڕشەوە ببژێین، کە ناشێت یەک پێناسەی ئیدیۆلۆژییانە بە شۆڕش زیتبکرێتەوە و بسەپێنرێت، واتا دەشێت شۆڕش بە شێوەی جیا بگێڕرێت. بۆ نموونە شۆڕش هەیە لەژێرەوە، وەک شۆڕشی فەڕەنسی و ڕوسی کە لەژێرەوە بە ڕاپەڕینی خوێناوی دەسەڵاتی دێرینیان ڕووخاند؛ یان شۆڕش هەیە لە سەرەوە، وەک لە ژاپۆن کە ئەو وڵاتەی بە ئیجرای سیاسی ڕووەو سەرمایەگەری (کاپیتالیزم) پاڵاندەوە؛ لێ لە سەردەمی هەنووکەدا هاوکات دەشێت شۆڕش کرداری ئازادیخوازانەی بەرپاکراو بێت لەدژی کەسێتیی سۆسیۆکولتووریی خۆ، لێرەشدا بەبێ ئەوەی مرۆڤ بپەڕێتەوە بۆ وەرگرتنی هەڵوێستی سۆسیال و لە تەک هاوهزرانیدا خەبات بۆ گۆڕانی یان هەڵگێڕانەوەی کۆمەڵایەتی بکات. بێگومان دەشێت ئەم جۆرەی شۆڕشگێڕێتی لە ڕووی ئێتیکەوە (ئەخلاقناسییەوە) شایانی سەرزەنشتکردن بێت، چونکە کەس بەبێ وەرگرتنی بەرپرسیاریی سۆسیال ژیانی خۆی بە ئازادی بەڕێوەدەبات، لە بەڕێوەبردنەکە سەرەڕای ئەوە هێشتا هەر شۆڕشگێڕانەیە، چونکە لە شێوە هزرین و ڕەفتاری سوونیی دەر-چووە.
جگە لەوە ڕێنیسانسێکی زەردەشتایەتیش گۆڕانێکی شۆڕشگێڕانەیە، چونکە مرۆ ڕەخنەیانە کەسێتییە سۆسیۆکولتوورییە سوونییەکەی خۆی دەخاتە ژێر پرسیارەوە، لەو ڕەوتەشدا هێدی هێدی هەڵیدەوەشێنێتەوە و "خۆی بکەرییانە" دەکات بە کەسێتییەکی دی کە لە ناخییەوە جەخت لە بڕیاری ئازادی خۆیی دەکات. ئاخر ئەوە کەسێتییەکە کە چیدی لەخواترس نییە، بەڵکو خودای خۆی خۆش دەوێت، هەروەها وەک زەردەشتی، واتا وەک ناسێنەری سروشت، لە کەسێتییەکی سوونیانەی وێرانکەری سروشتەوە بووە بە کەسێتییەکی ژینگەپارێز.

لە ئەمە گەڕەکە سەرباری ئەم شێوە جیاوازانەی شۆڕش وردتر مەرکە کرۆکییەکانی دیاربهێنین. شۆڕش لە پەیوەندییە داکەوتییەکانی ئەو دەڤەرە جیانابێتەوە کە شۆڕشی لێ دەگەڕێت، جگە لەوە شۆڕش هەردەم گۆڕانکارییە ڕووەو ئایندە. لەم ڕوانگەیەوە ناشێت بزاوتە پاشڤەڕووەکان شۆڕش بن، بۆ نموونە ناشێت بزاوتە جیهادییەکان ناوبنرێن شۆڕشی ئیسلامی، چونکە کەسانی نێو ئەم جۆرە بزاوتانە خۆیان سەرەتا وەک مرۆڤ بۆ تەنگژە ئەخلاقییەکانی سەردەم بارگاوی بوون، لە لەبەر ئەوەی کوڕان و کچانی باب و باپیرانیان، کەواتە لەبەر ئەوەی هەیەپارێزن، ئەوا ناوێرن خۆیان ڕەخنەییانە بەو تەنگژانەوە خەریک بکەن، بەڵکو وەک کەسێتیی ترساو هانا بۆ ڕابوردوو دەبەن، واتا پەرچەکردار (ڕیئەکسیۆن = ڕەجعە) دەنوێنن. ئەوان بەم هەنگاوە پاشڤەڕووەیان ڕووەو سەردەمانی دێرین و بنەما ئایینییە چواندووەکانی ئەو سەردەمانە دەگەڕێنەوە و وەک نموونەی باڵا دایاندەنێن، ئەوەش بۆ خاتری ڕزگارکردنی سەردەمی هەنووکە لە تەنگژەکانی. هەروەها ڕاپەڕینی ئێرانییەکان لە کۆتایی حەفتاکانی سەدەی بیستەمدا لەدژی دەسەڵاتی شاهەنشاهی شۆڕش نییە، چونکە لە سەرەتاوە وەک ڕاپەڕین لایەنێکی بەهێزی ئایینی لە خۆ گرتبوو، جگە لەوە نەدەشیا ڕێکخراوە بەناو چەپەکانی نێوی بەهۆی ئەدگاری ئیسلامییانەی (واتا سۆسیالیزەکراویی شیعی یان سوننییانەی) خۆباتگێڕانیانەوە شۆڕشگێڕ بن. ئەوە لە بنەڕەتدا یەکێک بوو لە هۆکارە سەرەکییەکان کە بۆچی ڕاپەڕینی گەلانی ئەو وڵاتە لە ئاکامدا بۆ دامەزراندنی دەسەڵاتێکی تیۆکراتی دامرکایەوە. هەروەها ناشێت ڕاپەڕینی چەکداری و یاخیبوونە کوردییەکان شۆڕش بن، بۆ نموونە بزاوتە چەکدارییەکەی 1961 یان دەستپێکردنەوەی زۆرانی چەکداری دوای ئاشبەتاڵ ی 1975 لای کوردەکانی ئێراق، یان شەڕی چەکدارییانەی هێزە سیاسییەکانی کوردانی ئێران (ح.د.ک و کۆمەڵە و شێخ عیزەدینی حوسەینی) دوای ڕووخانی شا لەو وڵاتە. ئەم بزاوتە ناوبراوە کوردییانە لە ئێراق و ئێران هێشتا قەرزبارن بۆ ساغکردنەوەی ئەو پرسە کە داخۆ ئەوان بزاوتی “ڕزگاریخوازی ی ناسیۆنالیستی” بن یان بریتی بن لە “یاخیبوونی چەکداری بۆ ئامانجی بەشداریکردنی سیاسیی کوردان لە دەسەڵاتی مەرکەزیی دەوڵەتدا”. لەم ڕوانگەیەوە دەستەواژەی “شۆڕشە کوردییەکان” هیچی دیکە نییە جگە لە ڕەوانبێژی.

2

واژەی کوردستان لە بنەڕەتدا دوو واتایە: کوردستان لە لایەک وەک تێگە بریتییە لە “پرۆژە”، کەواتە بەدیهاتوویەکی ئایندەییە. لەم ڕوانگەیەوە ئەرەبەکان ڕاست دەبێژن کاتێک ئەوان لە “ئەلخەتەر

ئەلکوردی” دەدوێن؛ واتا کورد پڕمەترسییە بۆ سەرجەم قەوارە دەوڵەتییەکانی خۆرهەڵاتی ناڤین. نەشیاوە نکۆڵی لەم ڕاستییە بکرێت. لە کوردستان لە لایەکی دی ڕێزمانیانە واتای “خاک” ی “کورد” دەگەیەنێت و هەر وەک ئەم خاکەیە کە زۆرینەی کوردانی سوێندخۆر سوێندی پێ دەخۆن، یان بەبێ ئاسۆ لەسەری دەژین و بەزۆریی وێرانی دەکەن.
ئەمڕۆ ناسیۆنالیزم، کە دەشێت دێموکراتیگەرا بێت بۆ ڕاگەیاندنی بنەمای دەسەڵاتی پەرلەمانی لە دەوڵەتێکی نەتەوەیی یان فرەنەتەوەییدا، چیدی ناشێت بە میللیبوون بانگەشەی بۆ بکرێت و هەستەکیانە پیادە بکرێت. میللیبوون و هەستەکێتی لە پرسی نەتەوەییدا دەشێت زۆر بەلاوەکی، بۆ نموونە لە هۆزان و سروودا، بەپیت بکرێن. لەم ڕوانگەیەوە پێویستە ئاڕاستەی نەتەوەچێتی بخرێتە ژێر پرسیارەوە.

ئاشکرایە دەمێکە سەردەمی نەتەوەچێتیی کوردی بەسەرچووە، واتا سەردەمی نەتەوەخوازی بە حیکایەت، بە هۆزان، بە کردنی ئەندێشەیانەی ئەم یان ئەو گرووپی ئێتنی (بۆ نموونە لوڕ) بە کورد، یان حیکایەتی سنووری کوردستان و هتد. بە کورتی، کوردایەتی لە شێوەی حیکایەتخوانیی شەوچەرەی زستاندا بەسەرچووە. “کوردایەتیی هۆزانی” لە بنەڕەتدا تەنیا پەیوەندییە خێڵەکی و خانەوادەییەکانی کوردانی بەرهەمهێنایەوە، ئەمەش ڕووداوێکە کە لە هەناوی دووڕوو و مشەخۆری شێخایەتیی تەریقەتەوە سەریهەڵداوە. ڕوونتر ببێژین: بەچکە شێخەکانی کوردایەتی دووڕوویی و خۆحەشاردان و دەروونی مشەخۆری باب و باپیرانی خۆیان لە سیاسەتدا پەیڕەو کرد، واتا چۆن باب و باپیرانیان گەورەترین دوژمنی هەر ئابوریگەرییەکی پشت بە خۆ بەستوو بوون، بۆ نموونە کاری سەپان لای ئاغا لە پێناوی مسۆگەرکردنی بژێویی خێزانەدا، یان کرێکاری، مامۆستایەتی، قۆنتەراتچێتی، دوکانداری و هتد.، کەواتە چۆن باب و باپیرانیان کەمترین عیززەتی نەفسیان نەبوو بۆ ئەوەی بە ڕەنجی شانی خۆیان بژین، بەڵکو ساختەچییانە بە دوعانووسین و جادووگەری و هتد گیرفانی خەڵکی “ئۆمی”یان بە مایەی داهاتی خۆیان دادەنا، بە هەمان شێوە لە 1961 بەدوواوە ئەم بەدڕەفتارییەی شێخایەتیی تەریقەت بە تەواوی لە بزاوتی کوردایەتیی هۆزانیدا پیادە کرا: بەچکە شێخەکان کە هاتبوونە مەیدانی سیاسەتەوە و دەسەڵاتیان هەبوو، هاوشێوەی باب و باپیرانیان وەک دوژمنی خوێنەخۆی پشتبەخۆبەستن چالاک بوون، ئەوجا وەک بەچکە شێخ لەم یان لەو دەوڵەت (ئێران، ئەمەریکا، تورکیا، سوریا، لیبیا و هتد) سواڵی پارەیان دەکرد و هاوکات سواڵکەرێتیی

خۆیان وەک کوردایەتی بە گەل دەفرۆشتەوە. ئەوجا ئەم دەروونە سواڵکەرەی بەچکە شێخەکان سەرجەمی ئەو سیاسەتکارانەی بارگاوی کرد کە هاتبوونە نێو خەباتی کوردایەتییەوە، بەڵام تەنانەت "کۆمەڵە" نامەی بە دەوڵەمەندانی شار دەنارد پارەی بدەنێ، لە لەبەر ئەوەی داهاتەکە مفت بوو و ڕەنجی پێوە نەدرا بوو، ئەوا زۆرینەی هەرە زۆری دەچووە گیرفانی مەسئولەکانەوە.

هەقیقەتەکی دیکەی ئەم ڕووداوەی "کوردایەتیی هەزانی" ئەوەیە کە ڕەفتاری سوننەگەرای نەتەوەچییان، بەڵام تەنانەت ڕەفتاری ناسیۆنالیستانی سوننەگەرا، ڕێیان بە سەرکەوتنەکی بەو چەشنەی خانەوادەکان خۆش کرد. ئاخر ئەوان بە نموونە بە هەستی هەزانقانی، هەروەها بە میللیبوون و ڕەفتاری خێڵەکییانەی خۆیان و هتد، هاتبوونە نێوەندی سیاسەتکردنەوە، لەڕاشدا بە لایانەوە ئاسایی و تەنانەت مایەی شەرەف بوو کە شوێن ئەم یان ئەو کوڕە شێخ یان کەسی ناوداری خێڵەکی بکەون، کە ئیدی سەرەنجام زۆرینەیان لای ئەم یان ئەو بەرپرسی خێڵەکی و خانەوادەگەرا گیرسایەوە — وەک پەرلەمانتار یان میدیاکار، وەک شایەر یان ڕستە سازێنەری لەخشتەبەر و هتد. لەنێو ئەم لیستەدا دەیان و بگرە سەدان ناوی هەڵگری دکتۆرا هەیە! بەمەش دەردەکەوێت کە تا چەند ئەم خۆژێرخستنە کەرامەتی مرۆڤ دەپووکێنێتەوە.

3

ناسیۆنالیزم، کە دەشێت وەک خەباتی چەپی مارکسیستی بە ئامانجی دەوڵەتی نەتەوەیی یان فرەنەتەوەیی بەربخرێت، هەرگیز لەسەر "بنەما"ی نووسینەکانی مارکس و لێنین و تەفسیرکردنی ئاوەزمەندانەیان بنیات نانرێت، چونکە ئەو نووسینانە خۆیان گەرەکە لە هەنووکەدا بخرێنە ژێر سەنگاندنی ڕەخنەییەوە. بێگومان دەشێت تەفسیرکردنی ئاوەزمەندانە سوودی بە فراوانکردنی ئاگایی تاکەکەسی خەباتگێڕ هەبێت، لە بنەڕەتی نییە بە بنیاتنانی شۆڕشگێڕی چەپ لەنێو کردەکەتیدا.

لەم ڕوانگەیەوە پەیوەستە هەروەها پەیوەند بە شۆڕشەوە پرسیاری جیاواز ئاڕاستەی چەپەکان بکەین. لەم پەیوەندییەدا بە تایبەتی ئەو پرسیارە پڕبایەخە کە بۆچی ئەوان تا ئەمڕۆ نەیانتوانیوە ببن بە هێزی کارای سیاسی. ئەوان کە پەیوەند بە مارکس یان هەر تیۆریقانەکی مارکسیستییەوە زۆر جەخت لە "ڕیالێتی" (واقع) و گۆڕانی دەکەن، هەرگیز شۆڕشگێڕانە ڕوویان لەو ڕیالێتییە نەکردووە،

چونکە بە خۆیەتیی مەڕاسدراو و شەرمنانە لە نەویدا کردار دەنوێنن. لە بنەڕەتدا ئەوان بە پاساوەکانیان هێشتا لە دۆخی بەرهەڵستیکردنی جیابوونەوەدان لە کەسێتییە سۆسیۆکولتوورییە کوردی-خۆرهەڵاتییەکەیان، کەواتە چەپ نین، واتا ئەوان دەر-هاویشتەیەکی بە بکەربووی "واقعەکە" نین، کە ئیدی وەک دەر-هاویشتە چیدی بەو ڕیالیتییە نەگونجێن و لەبەر ئەو هۆیە هەڵوێستی شۆڕشگێڕانە بەرانبەری وەربگرن. لێرەدا مەبەستمان لەوەیە کە مەرەق پێش جومناستیکە واژەییەکانی وەک سەرخان-ژێرخان، شۆڕشی سۆسیالیستی، بۆرژوازیی کوردی و هتد، ناچارە خۆی ڕەخنەییانە بە هەرە کێشە توخمییە مرۆڤییەکانی کوردان خۆیانەوە خەریک بکات، نەک ڕۆمانتیکییانە سەحابە موسڵمانەکانی نیوە دورگەی ئەرەبی بە شۆڕشگێڕەکانی دێرینی ڕوسیا تەرجومە بکات و هاوشێوەی ئەوان "ئیدیالیزەیان بکات"! ئەو پرسە توخمییانە کە سەرەتا بەرەکی هەر کەسێک دەگرن کە بێهۆوەیە ببێت بە کەسێتییەکی چەپ، بە نموونە بریتین لە: فەزای / سپەیسی ژیان و شێوەی دەرککردنی لە لایەن تاکەکەسەوە، واتا داخە ئەو هەستمەندانە لە جیهاندا دەبزوێت یان بە ئاگاییەوە ستوونیانە بە نەویدا بەداربێتەوە؛ ئەوجا ئاگامەندیی تاکەکەس لە هەنووکەدا یان هەستمەندی و سەزداریی کەس و خەونبینین بە ئایندەوە؛ جگە لەوە لاوازیی و ترسداریی یان تەنانەت ترسنۆکیی پیاو کە وا دەکەن ئەو هەمیشە پتر ژن بچەوسێنێتەوە، بەڵێ تەنانەت هاوشێوەی مەلی سەر چڵەدار یان ئاسکە کەوی بیکوژێت؛ هەروەها خەتەنەکردنی کیژان کە نوێنەرە سەرەکییەکانی تاوانەکە ژنان (دایکان و نەنکان) خۆیانن، هەروەها چەوسیی ژنان بە زۆڕ و زیو یان شەیدابوونیان بە سیلیکۆن و دانانی لەنێو لەشی سروشتیی خۆدا، کەواتە دوژمنایەتیکردنی سروشت؛ ئەوجا کوڕ و کچی بەردەوام کەووزاوە، یان تەمەڵی بە کار و هەڵوێستی سیاسی و هتد، لە بەقەد ئەوەش دەمەوەری لە گشت بوارێکدا؛ هەروەها ئەگەری زۆر شیاوی ئەوە کە کرێکار یان فەرشیاری دەستگێڕ و هتد موڵکدار بێت یان هیچ نەبێت دۆخی گوزەرانی باشتر بێت لە هینی فەرمانبەر؛ توخمی دیکەی زۆر کرۆکی بە نموونە بریتین لە: ئیجتماعەتیی بەردەوامی کەسان وەک دوژمنی سۆسیالەتی؛ خانووی بلۆکی چیمەنتە کە دوژمنی ژیانی مرۆڤە؛ پەککەوتنی زانستگەکان و بەمەش پەککەوتنی پیشە پسپۆرییەکانی وەک پزیشکی و ئەندازیاری و مامۆستایەتی و هتد؛ پیسبوونی ژینگە کە ئاشکرایە ژینگەی مرۆڤە و هتد.

ئەمانە لە بنەڕەتدا سەر بە توخمە بنەڕەتییەکانی "سۆسیۆلۆگیی شۆڕشی بە کوردی"، کەواتە نەک نووسینە دێرینەکانی لێنین یان ماو

کە هیچ پەیوەندییەکیان بە کۆمەڵی کوردییەوە نییە. گومانی تێدا نییە کە خوێندنەوەی ڕەخنەیی مارکس، بەگومان هینی خەباتگێڕانی دیکەی مارکسیستیش، گرنگ و پێویستە، لە خوێندنەوەی ڕەخنەیی دژبەری خوێندنەوەی سوننەتگەرایە کە هاوشێوەی خوێندنەوەکانی فەقێی حوجرە ئەنجام دەدرێت. لە بنەڕەتدا چەنەبوونی پەیوەندییەکی توخمی ی بەناو چەپەکان لەتەک ئەو پرسە ناوبراوانەی سەرەوەدا بەڵگەیە بۆ ئەو ڕاستییە کە ئەوان هێشتا هەر لە کرەکەوە هەیەپارێزن (کەنزەرڤاتیڤن)، چونکە نایانەوێت و ناوێرن لە گرفتاریی ناخەکییان بە وەرگرتن و ناساندنی نوێیەکی دووربکەونەوە، یان بە ستایشکردنیان وەک کوڕی یان کچی چاک – هەروەها وەک زیرەک. ئەم گرفتارییە بە وەرگرتن و ناساندن هەندە هەشقاڵی کردوون کە ئیدی نەتوانن هەستناسک بن بە پرسە هەرە نامرۆڤی و تەنگژاوییە ناوبراوەکان کە ئیدی لە کرەکەوە دەریان بکەن، ئەوجا لە هەڵوێستی ڕۆژانە و نووسیندا بیانتەقێننەوە، بەڵام تەنانەت لەسەر ئەو کێشە ناوبراوانەی سەرەوە "بیکەن بە ڕۆژی حەشر". ئەوە ناخی هەیەپارێزیانە کە وا دەکات نەوێرن بە کردار و نووسین هەڵوێست دژی ئەو چەوسێنەری و خۆچەوسێنەرییانە وەربگرن، کە "واقیعەکە ڕێ بە هەڵوێستوەرگرتنی ئاشکرا لەدژیان نادات". لەم ڕووەی هەیەپارێزانەوە گەرەکە هەروەها ئاماژە بە ئەو ڕەوشە بدەین، کە هزری مارکس بەهۆی جەختکردنییەوە لە پرسە سۆسیالەکان و خۆڕێکخستن، زۆر چاک دەگونجێت بۆ ئەوەی هەیەپارێزانی سوننەتگەرای خۆرهەڵاتی تەواو یەکلایەنی بە مەبەستی سیاسی وەریبگرن، بەوەش درێژە بە سوننەتگەراییەکەی حیزبی شیوعی و "کۆمەڵە" بدەن.

ئێمە بەم شێوەیە لە ڕەوتی خەریکبوونی ڕەخنەییماندا بە چەپەکانەوە دەکەوینە بەردەم چەند کێشەیەکی کرۆکی لای ئەوان، کە گرنگترینیان بریتین لە: شێوەی کارکردنی سوننەتگەرا کە تەفسیرە، بە تایبەتیش تەفسیری تەفسیرە، ئەوجا، دووەم، جوینەوەی گۆتراو یان نووسراوەکان، کە بەزۆریی گۆتنەوەی تەفسیری تەفسیرەکانە؛ جگە لەوە، سێیەم، گەرەکە کێشەی خۆهەڵواسین بە "ناو"ی زانا یان تیۆریڤان یان فەیلەسوفەوە دیاربهێنین، چونکە ناو بەهابەخشە، بەوەش لە کۆمەڵی رواڵەتگەرای کوردیدا کە پڕە لە هەستی کەمنرخی (شعور بیلنەقس)ی خۆیی، جێ بە هەر کەسێک دەکاتەوە کە خۆی بە ناوەکەوە هەڵدەواسێت.

پێش ئەوەی ڕوو بکەینە کێشەی تەفسیری تەفسیر گەرەکە ڕەخنەییانە دوو کێشەکەی دی دیاربهێنین، واتا گۆتنەوەی بیستراوەکان و

خۆهەڵواسین بە ناوی مەزنی خۆرئاواییەوە. ئەمە لەم پەیوەندییەدا کەسێتیی بەپرسیارمان هەیە کە بە هەست و سۆز تەنراوە. مرۆ بۆ نموونە لە کەسێکی بە "زیرەک" دانراو تێڕوانینێک دەبیستێت، کە دەشێت ڕوونکردنەوەی تەفسیرێکی ئەرەبی یان فارسییانەی لێنین بێت، پاشان مرۆ لەنێو کۆڕی هەڤاڵانی یان لە کۆبوونەوەیەکی سیاسیدا دەیڵێتەوە. ئەمە لەنێو کوردانی ئێراقدا زۆر بڵاوە. ئاخر هەر ئەوەندە کە کەسی بەپرسیار لە تەمەنی هەرزەکاریدا، یان دوای تێپەڕاندنی ئەو قۆناغە، دێتە نێو ژیانی دەرەکیی کۆمەڵایەتییەوە و لەنێو بازاڕ، یان لەنێو چایخانە و قاوەخاناندا چاوەڕوانی وەرگرتن دەکات، یەکسەر بەر ڕەفتاری باو و ئەقڵیەتی ڕۆشنبیرگەریی، یان شێوەی سیاسەتکردنی بە باوبووی نێو ئەو پەیوەندییانە دەکەوێت. لە ئەوی هەرزەکار کە لە ڕووی مرۆڤییەوە هاوکات پێویستی بە ناساندنە (ئیعتیراف پێ کردنە)، واتا لەبەر ئەوەی کەوتۆتە بەردەم پرسی وەرگرتن لە لایەن ئەوانیدییەوە، ئەوا "زۆر دەشێت" یەکسەر بکەوێتە بەردەم ئەم بنەمایەی خوارەوە و بە ناچاری قبووڵی بکات: "من ئەوها دەهزرێم و جیهان دەبینم، چونکە ئەوان ئەوها دەهزرێن و جیهان دەبینن".

ئەم بنەمایەی بوونی نێو گرووپ، جا گەر تەنانەت گرووپی دوو کەسیی بێت، لە کارابوونیدا وا دەکات کە کەسی هەرزەکار بەڕێی "ئەوانیدی"یەوە هەزی کۆمەڵایەتی وەربگرێت، بەوەش ڕێی بۆ خۆش بێت کە لەم نێوەندی کولتووری یان لەو گۆڕەمزەدا دەربکەوێت. لە ئەم ڕەوشە لە بنەڕەتدا خزانە نەک هەڵچوونی ئەوی هەرزەکار، چونکە لەم ساتانە بەدوواوە وەک هەڵوێستنوێنێکی باوەڕ بە خۆ بوو کردار نانوێنێت، بەڵکو وەک "ئەوان" کردار دەنوێنێت و خۆی دەردەبڕێت. بەڵێ، لە بنەڕەتدا ئەم کەسێتییە پێناگات، بەڵکو دەخزێتە نێو دۆخێکی دژواری جووتێنییەوە: لە لایەک هاوشێوەی ئەوانیدی قایلە بە "وتی وتی" و دانەوەی تێڕوانینە بیستراوەکان، لە لایەکی دی پێداویستییە مرۆڤییەکانی داوای لێدەکەن کە خۆیەتییەکەی بژێنێت، لە ئەوی وەرگیراوی نێو ئاگایی و ڕەفتاری مەگەل، لە ترسی چاو و دەمی ئەوانیدی ناوێرێت جەخت لەو خۆیەتییەی بکات، بەڵکو دەیچەپێنێت. لەم ڕوانگەیەوە چەپچەتیی ترادیسیۆنی لای کوردەکان شێواندنی کەسێتیی سۆسیۆکولتوورییە، کەواتا کارکردنی ڕەخنەیی نییە لەو کەسێتییەدا بۆ ئاڕاستی بنیاتنانی کەسێتییەکی بکەری ئاگامەند (وەک چۆن بۆ نموونە پ.ک.ک. بە "شێوازی خۆی" کردوویەتی و دەیکات). بۆیە ئەمە لای بەناو چەپەکانی کورد کەسێتییەکی جووتلایەنمان هەیە: کەس لە لایەک سوننیگەرا و هەیەپارێزە، لە لایەکی دی شێوێنراوە. گەر

لەم جۆرە پەیوەندییەدا باسی شۆڕش بکرێت، ئەوا شۆڕش تەنیا ڕەوانبێژییە یان جوینەوەی گۆتراوی نێو کتێبەکانە.

هەروەها هزرمەندانی خۆرئاوایی سەنگی تایبەتییان لەنێو کۆمەڵەی لاساییکەرەوەی کوردیدا هەیە. مەسەلەکە لەم پەیوەندییەدا خۆخەریککردنی ڕەخنەییانەی بکەرێکی ئاگامەند نییە بە هەر هزرێکی خۆرئاواییەوە، بەڵکو کەسی بە پرسیار کە کەسێتییەکی لەنگ یان من-لاوازی هەیە، زۆر سانا تەسلیمی ناوی بیانی دەبێت، چونکە ناوی بیانی دەرخەرترە لە ناوی خۆماڵی: چ بە زرنگە وشەییەکەی، چ بە سەدای نەونەتەوەییانەی هزرڤانی خاوەن ناو. لێرەشەوە ئیدی دەشێت هاڤرکێی فرەشێوە لەسەر ناوەکان سەرهەڵبدات (1). ئەمە لەم پەیوەندییەشدا دانانی لەبرییەکمان بۆ محەمەد و سەحابەکانی هەیە، کە کەسێتیی سوننیگرا ئەنجامی دەدات، چونکە وەک سوننیگەرا لەوە زیاتری پێ ئەنجام نادرێت.

لە گرنگترین کێشەی چەپەکان یان بەناو چەپەکان تەفسیرە وەک شێوەی کارکردنی سوننیگەرا. مرۆ بۆ نموونە بابەتێک وەردەگرێت و ئاقڵانە ڕاڤەی دەکات، بەبێ ئەوەی ڕەخنەیانە ڕۆبچێتە نێوییەوە. ئەمە لە بنەڕەتدا دابێکی درێژخایەنی فێرگەییە و دەشێت لە حوجرەی مەلا یان لە زانستگەیەکی خۆرهەڵاتیدا پراکتیزە کرابێت. بێگومان هەروەها دەشێت گەنجی فێرکراوی ئەم دابە لە زانستگەی خۆرئاوایشدا درێژەی پێ بدات، کە ئیدی بە کۆششی خۆی، یان بە یاریدەی فێرخوازێکی ئەو وڵاتە کە لێی دەخوێنێت، یان بە پارە، خوێندنی زانستگەیی تەواو بکات. بە هەر حاڵ، ئەمە تەواو دژبەری هزری ڕەخنەیی مارکسە کە لە لێکشانی نەویەکییانەی تاکەکەس و “پەیوەندییەکانی ژینگەی مێژوویی و کولتووری ئەو خۆیەوە” پێدەگات.

گونجاو دەبێت گەر ئەمە لە پرسی تایبەتیتری تەفسیردا لای چەپەکان یان بەناو چەپەکان ڕووبکەینە مەنسوری حیکمەت وەک تەفسیرکارێک کە بەشێکی چەپە کوردەکان تەفسیری دەکەنەوە. لە بنەڕەتدا نووسینەکانی ئەو بەڕێزە هیچ تەجاوزێکی خۆرهەڵاتییانەی مارکس و لێنین لە خۆ ناگرن. ئەو زۆر لەنێو سیاسەتی لێنینیستیدا قاڵ بووە (پرسی حیزبی سیاسی و جیاوازیی “کومەنیستەکان” لەم یان لەو لایەن). لە بەدەرخستنی شێوەهزرینی ئیسلامییانەی مەنسوری حیکمەت، نووسینێکی ئەو بە ناونیشانی “بەلشەفیزم و پراکتیکی شۆڕشگەڕانە. دەربارەی مێتۆدۆلۆژیی لێنین” بە نموونە وەردەگرین، کە نوسینێکی خۆرهەڵاتییانەی باشە لە بواری نووسینی ئیسلامییانەی (واتا تەفسیری سوننی یان شیعییانەی) چەپەکاندا.

مەنسووری حیکمەت لەو نووسینەدا وای دەبینێت کە جیاوازیی نێوان لێنین و مەنشەفیکەکان جیاوازییەکی مێتۆدۆلۆژییانەی (ڕێبازناسیانەی) خەریکبوونە بە مارکسەوە. ئەو دەبێژێت: زەمینەی مێتۆدۆلۆژیی لێنین و "کەپیتال"ی مارکس بریتییە لە "تێزەکانی مارکس لەبارەی فۆیەرباخ" و "ئیدیۆلۆژیی ئەڵمانی". ئەم نووسینانە خۆیان بە ئابووری سیاسییەوە خەریک ناکەن، بەڵکو ڕەخنەن لە ماتەریالیزمی میکانیستی و سکۆلاییزم. ئەوجا مەنسووری حیکمەت دەیەوێت بە تێگەیشتن لە لێنین لەو تێزانەوە دەربچێت نەک لە پەرەسەندنی سەرمایەگەریی ڕوسیاوە. ئاخر بە دیدی ئەو لێنین بەوەفا بووە بە ماتەریالیزمی مارکس کە ماتەریالیزمی پراکتیکییە، واتا ماتەریالیزمێکی دیالێکتیکیی خۆخەریکردووە بە پەیوەندیی نێوان پراکتیکی مرۆڤ و جیهانی ئۆبژێکتیڤیانەی خودی مرۆڤەوە. لەم ڕووەوە مێتۆدی هزرینی لێنین لە مارکسیزمی ئۆرتۆدۆکسی جیادەبێتەوە.

مرۆڤ لێرەدا لە خۆی دەپرسێت: ئایا ئەمە چییە کە خەباتگێڕێکی ئێرانی خۆی پێوە خەریک دەکات؟ ئایا ئەمە پرسە؟ گومانی تێدا نییە کە هزری مارکس، یان پوختتر ببێژین، دیالێکتیکی خۆخەریککردوو بە کرداری مرۆڤ و جیهانی ئۆبژێکتیڤیانەی مرۆڤەوە دەتوانێت لە چەندین بواری جیاوازدا بەرجەستە ببێت و بەرهەمی ڕەخنەیی یەکجار بەواتا بخاتەوە، لە ئەو دیالێکتیکە سەرەتا تەحەدای "سکۆلایزمی خودی مەنسووری حیکمەت" دەکات کە نموونەکەی سەرەوە بەڵگەیەتی. ئاخر سەرەتا گەرەکە مەنسووری حیکمەت هزرینی مارکسیستیانەی خۆی لەو پەیوەندییە جووتەنییەی نێو وڵاتی ئێرانەوە بنیات بنێت، کە پاشان بە زەرووری ئەو پەیوەندییە ئێرانییانە ڕۆشن دەبنەوە کە ئەو خۆی لەنێویاندا سۆسیالیزەکراوە (بەکەسکراوە / بە کەسی کولتورێکی تایبەتی کراوە). گرنگترین کێشە لە خەریکبوونی مارکسیستی یان ڕەخنەییدا بە ئێران و ڕەفتاری سوننەتیی ئێرانییەوە بریتییە لە خەریکبوونێکی ڕۆشناییدەر بە مرۆڤی ئەو وڵاتەوە، بە تایبەتی بە ئەجەمەوە کە مەنتالێتی و کولتوورەکەی مەتنەی ئێرانە، واتا کێشە بەراییەکە دەستبردنی ڕەخنەییە بە ناخی خۆحەشاردەری شیعەیی (هەروەها سوننی)، چونکە ئەمە بووە بە نەریت و کەسێتییەکی جووتەنیی هێناوەتە گۆڕێ کە ڕاستەوخۆ وەک کێشە لە بەردەم بنیاتنانی کەسێتیی مارکسیستیدا زیتەدە بێتەوە. کێشەیەکی دیکەی کرۆکی ئەوەیە کە داخە چۆن ڕەخنەییانە "فەزیلە" هەرە باڵاکەی ئەجەم بخرێتە ژێر پرسیارەوە کە بریتییە لە "بکەرێتیی ماچ و پاشقول".

سەرەتا لەم پەیوەندییەدا ئاشکرایە، کە لەبەر ئەوەی ڕەفتارەکە گەورەترین "فەزیلە"ی ئەجەمە، ئەوا ئەجەم نەک هەرگیز نایشارێتەوە، بەڵکو بە ئەوپەڕی شانازییەوە پێشانی سەرجەم جیهانی دەدات! ئەوجا پرسیار ئەوەیە کە ئایا چۆن لەنێو ئەم جۆرە کەسێتییانەوە کە لە دابی باب و باپیرانیانەوە شانازیی بە "بکەرێتی ی ماچ و پاشقول"ەوە دەکەن و ئەو بەدڕەفتارە وەک "فەزیلە" لای ئەوان لە منداڵییەوە شکۆفەی پێدەدرێت، سەبژێکتی شۆڕش بنیاتدەنرێت؟ بەدووی ئەم ڕۆشناییدانەدا پرسیارانی دی سەرهەڵدەدەن، بۆ نموونە ئەو پرسیارە کە داخۆ چۆن لەو پەیوەندییانەوە، هەروه□ا لەو کەسێتییانەوە کە سۆسیالیزەکردنێکی شیعەیی یان سوننییان هەیە، سۆسیالۆگییەکی شۆڕش گۆڕان پێدەدرێت و تێیدا پێگە و رۆڵی توێژەکانی نێو ئێران، ئەوجا دیدی کەسان بۆ جیهان و هتد دیاری کرابن. پرسێکی دی بە گشتی لەم پەیوەندییەدا پان-ئیرانیزمە کە لە بنەڕەتدا واژەیەکی دیکەیە بۆ پان-فارسیزم و لە تێڕوانینی لێنینیستانەی "کۆمەڵگەی فرە نەتەوە" تێپەڕ دەکات.

بەکورتی: گەر مر□ق ل□ پەیوەندیی ئێرانیانەی ئەوهادا بژی، ئیدی ئایا گەڕان بەدووی جیاوازیی مێتۆدیانەی لێنین لە مەنشەفیکەکان، ئەوجا بینینەوەی ئەو جیاوازییە لە تێزەکانی مارکسدا دژی فۆیەرباخ، چە واتایەکی هەیە؟
ئاشکرایە ئەم کێشانە واتایان بۆ ئەو کوردانەی ئێراقیش هەیە کە خۆیان بە مەنسوری حیکمەتەوە خەریک دەکەن یان لە هزرین و سیاسەتکردنیاندا لە ئەوەوە دەردەچن. لێ کێشەکانی ئەمان لەوانەی ئێرانییەکان یان کوردانی ئێران ئاڵۆزترە، چونکە ئەمان، بە پێچەوانەی کوردانی ئێرانەوە، لە کۆمەڵێکدا دەژین کە تێیدا داب و نەریتە ترادیسیۆنییەکان لە ڕیشەو□ ش□□واون، بەڵێ گەندەڵ بوون. ڕوونتر ببێژین، چەپەکانی کورد گەرەکە بزانن کە کوردانی ئێراق، کەواتا ئەوان خۆیشیان، لە ئاشبەتان□ی 1975 بەدوواوە خزاونەتە نێو تەنگژەی قووڵی ئەخلاقییەوە، کە سەرەنجام لای ئەوان رواڵەتگەرییەکی ترسناک سەریهەڵداوە. ئاخر ئەمان نەک تەنیا هاوشێوەی موسڵمانانی دی گیرۆدەی تەنگژەی ئەخلاقی ئیسلامی-سوننین، بەڵکو لە کاتی خلیسکانە مر□ق داماوکەرەکەی 1961 بەدوواوە لە "دۆخی جەنگ"دان، ئەوجا ژمارەیەکی زۆری ئەم کوردانە لە هەشتاکاندا بە تەواوی شەرەف و کەرامەت و عیززەتی نەفسی لەدەست دا و بوو بە جاش، موستەشار، ئەمن و ئیستیخبارات. پاشان هەر ئەم جۆرە کوردانە دوای "راپەڕین" ل□ نێو دوو پارتە ترادیسیۆنییەکەی یەکێتی و پارتیدا درێژەیان بە بەدڕەفتاری چەکەرەکردووی خۆیان دا. لەم پەیوەدییەدا گەرەکە

داتەپینی دۆخی ئابووریی کوردەکانی ئێراق لە سەردەمی حەساری نەوەدەکاندا ڕەچاو بکەین، چونکە کاریگەریی پسیکۆلۆژیانەی زۆر گەورەی لەسەر ئەوان بەجێهێشت. جگە لەوە ئەمڕۆ زۆرینەی هەرە زۆری ئەم کوردانە بەرژەوەندییان لەتەک پارتە ترادیسیۆنییەکانی هەرێمەکەیاندا تێکەڵ بووە و لەتەک ڕەوتە سیاسییەکەی ئێراقی "وڵاتیان"دا ملدەنێن. کێشەیەکی دیکەی کوردانی ئێراق ئەوەیە کە زۆرینەی گەنجانیان تاقەتی سیاسەتی نەماوە، چونکە بێهیوا بووە لە هەر گۆڕانێک.
ئەو کێشە دیارهێنراوانەی سەرەوە سەراپا ئاستەنگی بەرجەستەن و وەک پرسیار دەکەونە بەردەم هەر کەسێک کە بیەوێت بە وەرگرتنی هەڵوێستی چەپ، جگە لەوە گەڕەکە ڕەخنەییانە لە پرسی شێوەشدا دەربخرێن.

کەواتە چیدی مەسەلەکە بە تەنیا ئەوە نییە کە چۆن کەسێتییەکی سوننیی خۆرهەڵاتی دەبێت بە کۆمونیست، بەڵکو هاوکات ئەوەیە، داخۆ چۆن کەسێتییەک کە لە ژینگەیەکی ڕواڵەتگەرادا دەژی، دەبزوێنرێت ڕووەو بوون بە بکەرێکی ئەو سۆسیالیستییە کە ئیدیۆلۆژیانەیە پێناسەکراوە. چەپەکان دەبێت پێش هەموو شتێک وەڵامی ئەم پرسیارە بدەنەوە، چونکە بە کۆمونیست بوون هەروا گۆڕانێکی ئاسان نییە، بەڵکو لە نەفیکردنی (نەگاسیۆنی = هیچاندنی) کەسێتیی سۆسیۆکولتوورییەوە سەرهەڵدەدات، بەو ڕێیەشەوە ئیدی کەسێتییەکی کردارنوێنی سۆسیالی نوێ و پەیوەندییەکانی جیهان سەرهەڵدەدات، بەگومان کردارنوێنەک کە زۆرینەی کێشە توخمییە مرۆڤی و کەمینایەتییەکانی بە زمانی دایک بە شرۆڤەکراون! ئاخر ئاشکرایە کە ئاگایی مارکسیستی لە پەیوەندیی تاکەکەس و ژینگەکەیەوە بەداردە بەتەوە، ئەو پەیوەندییەش پێویستی بە شرۆڤەی وردە. مرۆڤی ئەو دەڤەرە تەنگژاوییە سەرەتا وەک کەسێکی ئارام لە هەڵگیراو چالاک دەبێت، نەک بە قریوەی نەوە هەڤاڵان قەڵەی لە هەڵبکات و وەک شاگەشکەبوویەک لە نەنەو چایخانە و سەر شەستەی شەقامان دیاربدات، هەروەک پێمان بڵێت: "کوێیە، منیش لێرەم!".

بە هەر حاڵ، مرۆڤ لە جیهانبینیی سوونیدا ناتوانێت ڕەخنەیی بێت. لە بنەڕەتدا چەپی (یان خوێندکاری) سوننەگەرا هاوشێوەی ئیمانداری سوننی ڕەفتار دەنوێنێت: چۆن پیاوی ئایین ڕەهایەتی بە نووسراوی سەر کاغەز، واتا بە قورئان دەدات و لە ناخەوە بۆی دەچەمێتەوە، ئەوجا هێدی هێدی ئەو قورئانە کە نەشیاوە بتوانێت بیخاتە ژێر پرسیارەوە، دەخزێنێتە نێو هۆشی خۆیەوە و دەرخی دەکات، بە هەمان

شێوە چەپەکان (خوێندکاری خوێندنگە و زانستگەکان) مامەڵە لەتەک نووسراوی بەردەمیاندا دەکەن، واتا هەر نووسراوێک وەک وشەی تۆمارکراوی نێو ڕستە وەردەگرن، نەک وەک گوزارشتی هزرقانێک، جا ئەوە گوزارشتێکی زانستی بێت، ڕەخنەی کۆمەڵگە یان تیۆریی شۆڕش بێت. ئاخر هەموو نووسراوێک (کەواتە چە قورئان و چە نووسینەکانی مارکس و لێنین) دوو لایەنی هەیە: لە لایەک وشەی ڕیزکراوی نێو ڕستەیە، لە لایەکی دی تێیدا پسیکلۆژییانە دەربڕینێکی خۆیی هەیە، واتا تێیدا هۆشێک بەرجەستەکراوە، کە گەرەکە بکرێت بە بابەتی پێوەخەریکبوونی ڕەخنەیی.

بێگومان پێویستە لێرەدا هەڵوێستەیەک بکەین و ببێژین، کە تەفسیرگەریی یان تەنانەت تەفسیرچێتی بەد نییە، بۆیە ناشێت وەک بێسوود دابنرێت. مرۆ با ئیبن ڕوشد بهێنێتە بەر دیدی خۆی کە لە ئاستی جیهاندا وەک “تەفسیرکارە مەزنەکەی ئەڕیستۆتەلیس” ناسێنراوە. لە هەروەها دەتوانین لە مێژووی نزیک و هەنووکەشدا نموونەی گونجاو بهێنینەوە، جا گەرچی نەشیاوە بگەن بەو ئاستە باڵایەی ئیبن ڕوشد، وەک: تەفسیرەکانی مەنسوری حیکمەت، تەفسیرە ئەرەبیستییە ئەدەبییەکانی مەلا عەبدولکەریمی مودەڕیس، یان زۆر دکتۆرای ڕەسەنی سوننەگەریی کە خاوەنەکەی بە کۆکردنەوەی تێڕوانینی نێو کتێبەکان نووسیوێتی. ئێمە جگە لەوە دەتوانین ببینین کە چۆن بە تایبەتی خوێندکارانی زانستگەیی دێرین (تا ڕادەیەکی “زۆر” کەم خوێندکارانی ئەمڕۆش) بە دەرخکردن و تەفسیری زانستەکان بە ڕێژەی بەرچاو هەڵکەوتوون، بەڵی لە نێویانەوە پزیشک و ئەندازیاری باش، یان مامۆستایانی فەرگەیی باش لە سەرجەم بەشە زانستییەکاندا هەڵکەوتوون. لەم ڕوانگەیەوە دەبێت ببێژین کە سووننەگەریی توانیوێتی بەرهەمی تا ڕادەیەک گونجاو بخاتەوە. لە ئەمڕۆ لە گشت بوارەکانی خوێندنی فەرگەیی و زانستگەیی، بازرگانی و پیشەی دەستی، یان فەرمانبەری و کرێکاری و هتد جۆرە کەسێتییەک دەبینین، کە جیاوازە لەو کەسێتییانە کە لە سەردەمی کارایی ساناتری ترادیسیۆنیدا پێدەگەیشتن. ئەم جۆرە کەسێتییە بە تایبەتی رواڵەتخوازە، بەپەلەیە، سەری خۆی زۆر کەم بەگەڕ دەخات، ئەوجا لەکوڵ بکەوێتە بەردەم کاری سەر، هانا بە ئینتەرنێت دەبات و بەڕێیەوە هەر وەڵامێکی بە مەبەستەکەی دەست دەکەوێت (کە بێگومان دەشێت خێرا بیدزێت). گومانی تێدا نییە کە ئەم ڕەوشانە لە پرسی شۆڕشدا ڕاستەوخۆ کەسپی هەڵچنراون و دەبێت ڕەخنەییانە هەڵبووەشێنرێنەوە.

ئاشکرایە جیاوازیی گەورە لە نێوان کوردەکاندا هەیە. تورکیزەکردن پەیوەند بە کوردانی تورکیاوە لە ئاکامدا بە پۆزەتیق کەوتەوە (2)، چونکە بەو ڕێیەوە لای ئەوانیش کەسێتیی کەمالیستی بنیاتنرا، بەوەش دەرفەت بە تایبەتی بە شاری و شارنشینانی ئەوان ڕەخسا کە لە کوردێتیی خێڵەکیانە و هەستی هەڵئاوساوی پەخشانی دووربکەونەوە، لەم ڕەوتەشدا کەمالیزمی تورکی بە بزاوتی ڕزگاریخوازییان تەرجومە و بە ستالینیزم تەجاوزی بکەن (پ.ک.ک). کوردانی ئێراق زۆر کەم لەم کێشەیە تێدەگەن یان تێگەیشتنیان بۆی هەیە، ئەمەش سەرلەنوێ یەکێکە لە نیشانەکان بۆ جیاوازیی گەورە لە نێوان کوردانی تورکیا و ئێراقدا. بە هەر حاڵ، کوردانی تورکیا لەو بنەمایانەش تێپەڕیان کرد، ئەمەش بەوەدا ڕووندەبێتەوە کە ئۆجەلان گەڕانی بۆ تیۆریی دێمۆکراتیی خۆسەری دا. لە لایەک گومانی تێدا نییە، کە زۆر پێویستە پ.ک.ک. و خوشکە پارتەکانی لە ڕوانگەی جیاوازەوە بنرخێنرێن و لە نێویاندا ڕوانگەی ڕەخنەیی پێگەیەکی دیار وەردەگرێت، لە لە لایەکی دی نرخاندنە جیاوازەکان هەشتا هەر ناتوانن ئەو ڕاستییە نەدرکێنن کە کوردانی تورکیا (یان "کوردانی باکوور" بەگوێرەی فەرهەنگی یان ئیدیۆلۆژیی پ.ک.ک) بەو هەڵچوونە ڕێکخراوەیی و ستراتیژی-سیاسی و میلیتارییە کاریگەریی یەکجار ترسێنەریان نواند: ئەوان، یان پوختتر ببێژین، پ.ک.ک.، لە لایەک نەک تەنیا ترسی لای دەسەڵاتدارانی سوننەتیی کوردستانەکانی دی هێنایەگۆڕێ، کە ئیدی کەوتنە مشوورخواردن بە پاراستنی دەسەڵاتی ترادیسیۆنییان، بەڵکو هەروەها لای دەوڵەتانی ناوچەکەش. ئاخر پ.ک.ک. فێنۆمێنە، بەڵگەی ئەم دەربڕینەش ئەوەیە کە ئەو لە سەرجەم گۆی زەویدا "دەرککراوە"، یان "هەشسامی" پێی لە ئاستی جیهاندا دەرخراوە، هەروەها ئەو خۆیشی "لەسەر ئاستی جیهان" سیاسەت دەکات! لە لە لایەکی دی پ.ک.ک. بە کوردان بەگشتی بوو بە مایەی هەشسامی، ئەوەش پتر دەرفەتی بە ڕەخساند تاکو مەبەستمەندانە لە کوردستانەکانی دیکە و دەرەوەی ئەوانیش کارا ببێت.

ئەوان لەم ڕەوتەدا بە تایبەتی کاریگەرییان لەسەر کوردانی سوریا نواند و هەر لەوە تێگەی "ڕۆژئاقا" لە فەرهەنگی سیاسییانەوە بەرجەستە بوو، لە ئەوان تا ڕادەیەکی گونجاو بەڕێی "پژاک"ەوە کاریگەرییان لەسەر کوردانی ئێرانیش نواند، بەڵام لە سنووری "سابڵاخ"-"سەنەندەج" تێپەڕین و ئەولاتریش شەڕبوونەوە، کە ئیدی بەو ڕێیەوە پێگەی "حیزبی دیموکراتەکان" و "کۆمەڵەکان"یان تا ڕادەیەکی

بەرچاو لەق کرد. لەم پەیوەندییەدا گەرەکە ببێژین کە کاریگەریی پ.ک.ک. لەسەر کوردانی ئێراق کەمترە وەک لەسەر کوردانی دوو کوردستانەکەی دی، چونکە کوردانی ئێراق بەرگەی کرداری بە دیسپلینی ئوێجەلانیزم (“مرۆڤە-مەکینە”ی ستالین) ناگرن. وەک لە سەرەوە پێشانمان دا، ئەوان پتر بوون بە دیلی رواڵەتگەری، جگە لەوە ئەوان (تا ڕادەیەک کوردانی ئێرانیش) هێشتا هەر گیرۆدەی ئاگایی خێڵەکی و دەسەڵاتگەریی خانەوادەکانن، هەروەها لە ڕووی خەباتی جددیی نەتەوەییەوە نەیانتوانیوە ڕەخن□یانە کار لە جەمال نەبەز یان مەسعود محەمەددا بکەن، یان لە ڕووی خەباتی فرەنەتەوەییەوە پابەندی تەفسیرەکانی نووسەرانی ئەرەب یان ئەجەمن. ئەمە لە خۆیدا ئاماژەیە بۆ ئاستنزمی کولتووریانەی کوردانی ئێراق بە تایبەتی، لێ هەروەها کوردانی ئێرانیش، چونکە هیچ کامیان تا ئەمڕۆ بە پێچەوانەی کوردانی تورکیاوە نەیتوانیوە لە لایەنی خۆیەوە گۆڕان بە سۆسیۆلۆگییەکی شۆڕش بدات، بەڵکو هەردووکیان بە “ئۆخخەی!” باوەشیان بۆ شێوە هزرینی ئیسلامیانەی ئەرەب یان ئەجەم گرتۆتەوە و سوننەگەرایانە کاریان پێدەکەن.

-ماوی□تی-

کاو□ ج□لال

-________

پەراوێز

(1) مرۆ بۆ نموونە “لە ڕکی تاقمێک” کە زۆر باسی مارکس و لێنین یان ترۆتسکی دەکەن، وەک کەللەڕەقێک پەرچەکردار دەنوێنێت، لێ ل□ بەر ئەوەی کەللەی “ڕقە” و هاوکات هەیەپارێزێکی خۆرهەڵاتییە، ئەوا دەشێت ئەوپەڕی نەفامانە هانا بۆ ناوی هەرە یاخییەکانی هزری فەڕەنسی بەرێت، بۆ نموونە سارتر. ئەم ڕەوشە زۆر ڕوونتر لە خۆگرێدان بە مارکس یان تیۆریڤانانی مارکسیستییەوە هەقیقەتی هەیەپارێزان دەردەخات، چونکە لە هزری ساتردا یاخیبوونی تاکگەرایانەی تاکەکەسمان هەیە، لێ لای وەرگرانی خۆرهەڵاتییانەی ئەم هزرە بە تایبەتی هەیەپارێزی دەروونپەژارە و خەفەتخۆری مازۆخیستی یان “کوڕی عائیلە”مان هەیە. لەم ڕەوشەدا دژبەرییەکە زۆر درشتە: لەم هزرەدا تاکەکەس لە پەیوەندیی خێزانی دەر-پەڕیوە و لە هەر بەرپرسیارییەک بۆ بەرهەمهێنانەوەی پەیوەندییە باوەکان و هتد دابڕاوە، لێ تاکەکەس ی دەر-پەڕیو هاوکات ئاگامەندانە لێرەبوونی مرۆڤدۆستانەی خۆی بنیاتدەنێت، ئەوەش شێوەیەکی یاخیبوونە کە لەتەک خۆیدا هەڵوێستی یاخی بەرانبەر سەرجەم

میکانیزمەکانی چەوساندنەوەی مرۆڤی و چینایەتی دەهێنێت. لەبەر ئەم هۆیەیە کە کلوود لێڤی-سترۆس دەبێژێت: سارتر جیاوازی لە نێوان مرۆڤایەتیدا چێدەکات، چونکە فەلسەفەکەی بۆ تەنیا تایبەتە بە مرۆڤی ئەوروپی. لێ لە خۆرهەڵاتی کوردیدا بە پێچەوانەوە کەس دەخزێتە نێو "جومناستیکی واژە"وە، چونکە منێتییەکەی شکۆفەی نەکردووە، هەروەها پرسیاری نییە. بۆیە گەر کەسێکی بەو چەشنە بنووسێت، ئەوا بەهۆی سۆسیالیزەکراوییە سوننییەکەیەوە تەنیا تەفسیری ئەرەبیستانەی سارتری پێ دەکرێت، ئەوەش بێگومان بە زمانێکی پەخشانی نەک فەلسەفەیی، جگە لەوە وەک هەیەپارێز لە دەرکەوتنی کۆمەڵایەتیشدا بە لای سەرجەم چەوسێنەری و بەدەتی و قۆزەوەنیی مرۆڤیدا ڕەت دەبێت، واتا تەواو پێچەوانەی هزری سارتر ڕەفتار دەنوێنێت. لە کەس، وەک ئەرەبیستێکی تەفسیری، دەشێت وەک بەهەڵوەستێکی هەیەپارێز توخمیتر لە مارکسیستەکان درێژە بە جیهاندیدیی باو بدات، بۆ نموونە ئەویش، هاوشێوەی مەسئولە سیاسییەکان، بەخشکەیی تێبکۆشێت بۆ مەزناندنی خۆی و وەک "کوڕی عائیلە" بۆ یاریدەی کەس و کاری بۆی چالاک ببێت.

(2): ئەمڕۆ زۆر ناسیۆنالیستی تورک بەهۆی گیرخواردنیانەوە بە پ.ک.ک. و بزاوتی ڕزگاریخوازیی کورد لەو وەختە بە ئاشکرا ڕایدەگەیەنن کە تورکیزەکردنی کوردەکان ("تورکە کێوییەکانی ئەنادۆل") هەڵەیەکی گەورە بووە، چونکە کوردەکان بەو ڕێیەوە فێربوون جیهان ڕوونتر ببینن و ڕێکخراوی مۆدێرن بهێننە گۆڕێ، هەروەها سوپای کارا دابمەزرێنن! بە هەر حاڵ گومان لەوە ناکرێت کە پ.ک.ک. بەبێ پەروەردەی کەمالیستیانەی دامەزرێنەران و ئەندامانی نەیدەتوانی لە پرسی مۆدێرنێتی (نەک مۆدێرنیزەکردن!) نزیکبکەوێتەوە، ئەوجا وەک پارتێکی مۆدێرن سوپای مۆدێرن دابمەزرێنێت.

وێناکردنی نیشتیمان...وەك لۆکەیشنی فیلمێکی ترسناك !

لە"ڕۆمان"ێکی کوردیدا ... مقداد شاسواری

نه ئەم نوسینه دەچێته خانەی ڕەخنەی ئەدەبی و ، نه خوێندنەوەیەکی ڕەخنەییشە بۆ ناوەڕۆکی "ڕۆمانەکە"و ، نه لە بنەڕەتدا نیاز و مەرامی منیش ئەوەیە دنەی دامودەزگا پەیوەندارەکانی حکومەتی هەرێم بدەم تاوەکو سنوورێك بۆ ئازادی نووسین و ئازادی ڕا دەربڕین دابنێن. چونکە هێچێك لەوانەی لە سەرەوە باسم کرد کاری من نیه و مافی ئەوەش بەخۆم نادەم خۆم تێهەلقورتێنمە نێو کارێك کە لە پسپۆری و شارەزایی مندا نیە. بەڵام وەکو خوێنەرێك ئەو مافە بەخۆم دەدەم کە بەرهەمێکی ئەدەبی دەخوێنمەوە، جا شیعر بێ یان چیڕۆك بێ یان ڕۆمان یان هەر شتێکی دیکەی لەو بابەتە ، سەرنج و تێبینی خۆمی لەسەر بدەم. یەکێك لەو چواردە ڕۆمانە (کوردی و فارسیەی) لە پێشانگای نێودەوڵەتی کتێب لە هەولێر، کە ساڵانە دەزگای خانەی مەدا بەڕێوەی دەبا کڕیم و خوێندمەوە ناوی"خوێنەکەی بەرپێی سنەوبەر " بوو.

دیارە ئەو ڕۆمانە گەنجێکی کورد نووسیوێتی و ، لە هەرێمی کوردستان ، کە نووسەرەکە لە نێو ڕۆمانەکەیدا بە "هەرێمی تیرۆری ڕۆژنامەنووسان و کوشتنی دەنگی ئازاد" پێناسەی کردووە، ژمارەی سپاردنی پێ دراوە و چاپ کراوە و بەو پەڕی ئازادیشەوە لە سەر ڕەفەی کتێبفرۆشەکان داندراوە ولە پێشانگای نێودەوڵەتی کتێبیشدا لە هەولێری پایتەختی هەرێم بە ئاسایی دەفرۆشرا و کەسیش ڕێگری لە فرۆشتنەکەی نەدەکرد. کاتێك دەستم بە خوێندنەوەی کرد، هەر لە لاپەڕەکانی سەرەتایدا لەوە گەیشتم باس لە کوژرانی ڕۆژنامە نووس"کاوە گەرمیانی" دەکات، کە ئێستا هاوسەرەکەی لە خێرو بەرەکەتی خوێنەکەی ئەودا و بەسەر پێپلیکانەکانی رۆحی ئەودا سەرکەوت و بەهەموو ئیمتیازاتە چەورەکانیەوە بۆتە ئەندام لە پەرلەمانی ئەو هەرێمەی کە نووسەری رۆمانەکە وەکو دۆزەخێك وێنای کردووە کە گوایە "جێگەی ئینسان نیە".

کاتێکیش تینم دایە بەرخۆم و "رۆمانەکە"م هەتا کۆتایی خوێندەوە هەستم بەجۆرێك لە هەناسە بڕکێ و نەفەستەنگی کرد لەوەیا کە نەمزانی "رۆمانێکی ئەدەبیم" خوێندەوە یان گوێبیستی وتارێکی توندی کادیرێکی پڕباکراوی ئۆپۆزسیۆنی هاروهاجی ساڵانی 2009 بەدواوە بووم لەسەر کەناڵێکی گڕگرتووی ئۆپۆزسیۆن یان سەیری فلیمێکی

ترسناکی ئالفرێد هیتشکۆکم کرد کە لێکۆشنەکەی ئەم “هەرێمە تۆقێنەرە”ی لەمەڕ خۆمان بێ. یانیش هەر بەراستی ئەوە “ڕۆمانێکی کوردی”بوو نووسەرێکی کورد نوسیبووی! لەماوەی پتر لە چل ساڵی رابردوودا لە ئێران و لە کوردستان، بەهەرسێ زمانی کوردی و فارسی و عەرەبی هێندەم ڕۆمان خوێندۆتەوە لە ئەژمار و حیساب دەرچووە. مەگەرەم چۆن ڕۆمانێك “بەتایبەتی کوردی و فارسی” لەبەردەستم دەرچووبێ و نەمخوێندبێتەوە. جا بە دید و تێڕوانین و هەڵسەنگاندنی خۆم، تیایاندا بووە ڕۆمانی پڕ چێژ بووە و زیاتر لە جارێك خوێندوومەتەوە و تێشیاندابووە زۆر بۆ کەڵك بووە و تەنها کاتی خوێندنەوەکەی لێم بە فیڕۆ داوە.
چیرۆك و ڕۆمانی ئەو نووسەرانەشم زۆر خوێندۆتەوە کە دژی دەسەڵاتی وڵاتەکەیان و رژێمە حوکمڕانە دیکتاتۆر و ستەمکارەکان نووسیویانە بەڵام قەت هێندەی ئەم “ڕۆمانە” کوردیەی گەنجێکی کورد نوسیوێتی و پەلاماری نیشتیمان و وڵاتەکەی خۆی داوە، هەوڵی سووکایەتیپێکردن و ناشیرینکردن و بەدۆزەخ وێناکردنی وڵات و نیشتیمانی خۆیان نەداوە.
لە بڕگەیەکی مێژوویی کۆندا هاتووە “لەدوای کۆتاییهاتنی جەنگ، ناپلیۆن دەچێتە نێو سەربازە بریندارەکان تا ورەیان بەرز بکاتەوە و دڵنەواییان بداتەوە و ئەوانەی لەسەر لێواری مردنن وایان لێ بکات بە شانازییەوە بمرن. کاتێك بەدیار سەربازێکی بریندارەوە دەوەستێ کە دوا هەناسەکانی دەدات و لە سەرەمەرگدایە، خۆی پێ دەناسێنێ و قسەی بۆ دەکات، سەربازەکە پێی دەڵێ : من تۆ ناناسم… من لەپێناو وڵاتەکەمدا جەنگام. با دوا قسەشم ئەوەبێ: بژی فەرەنسا.

***

کارەکتەری “باران”لە “ڕۆمانی” خوێنەکەی بەرپێی سنەوبەردا، کە ئەویش ڕۆژنامەنووسە، بە قسەی نووسەرەکە “چەندانجار دەخرێتە زیندانەوە و بەتوندی ئەشکەنجەو ئازار دەدرێت، لەژێر زەبر و شەللاقی جەللاد وشەقی پۆستاڵی ئەفسەردا ئێسکەکانی جەستەی ورد و خاش دەبن، بەتایبەت پشت وپەراسووەکانی. کاتێکیش کە ئازاد دەبێت دووبارە لەلایەن دەزگاکانی ئاسایش و کارمەندی نهێنی سەر بە حیزب و بەپرسەکانەوە هەوڵی تیرۆرکردنی دەدرێت، تەنانەت دووجار لە مردن رزگاری دەبێ” سەرەنجام سەری خۆی هەڵدەگرێ و ئەو نیشتیمانەی “جێی ئینسان نیە” بۆ نائینسانەکان جێی دێڵێ و لە بەریتانیا لە گەڕەکێکی لەندەن دەگیرسێتەوە.
ئەو پەرەگرافەی سەرەوە کە خراوەتە نێو دوو کەوانەوە وەسفێکی هێندە نەقۆڵاو بازاڕی و نائەدەبیانەیە هەم لەرووی تەکنیکی نووسین

و هەم داڕشتن و هەم جوانیی رستەسازی لەئاستێکی زۆر خراپ و بێ سەروبەرە، تۆی خوێنەر لە پڕێکدا هەست دەکەی لەنێو لاپەڕەو دێڕەکانی "ڕۆمانێکی ئەدەبی" دەرچوویتەتە دەرێ و لەنێو ژاوەژاوی شەقامێکی لەنگەو کۆنەفرۆشاندا، یان لەبەرامبەر شاشەی کەناڵێکی بێ ئەتەکێتی ئۆپۆزسیۆنێکی بۆ ئەزمووندا دانیشتوویت و گوێت رادێراوە بۆ ئاخاوتنی "ڕۆشنبیرێکی" جنێودەر و دەروونناساغ کە بە درێژایی ماوەی "فەرمایشتەکانیدا" تەنها رستەیەکت بەدی نەکرد سوودێکی پێت گەیاندبێ لە بەهەدەردان و بە فیڕۆدانی کاتت زیاتر.
چونکە ئەم شێوە داڕشتنە بۆ کەسێکە لەو پەرەگرافەی سەرەوەدا قەت لە زمان و داڕشتن و نووسینێکی ئەدەبی ناچێ.

ڕۆماننووسێك کاتێك وەسفی ئەشکەنجەو زیندان و زوڵمی دەزگایەکی ئەمنیی رژێم یان حکومەتێکی ستەمکار دەکات دەبێ لە قاڵب و چوارچێوەی داڕشتنێکی ئەدەبی مەبەستی خۆی بە خوێنەر بگەیەنێ نەك لە شێوەی وتاردانی کادیرێکی بێ سەوادی حزبێکی بەهەڵستکار.
نووسەری "ڕۆمانەکە" لە سلێمانی و گەرمیانەوە قەڵەمبازێکی هەولێریش دەداو قەڵەمێك لە خوێنی "سەردەشت"یش وەردەدا کە گوایە لەسەر مانشێتی "من عاشقی کچی سەرۆکم" رفێندراوە و کوژراوە.
من لەو کاتیدا کە "سەردەشت" کوژرا، سەرنووسەری گۆڤارێکی ئەهلی بووم و بەهاوکاری ستافی گۆڤارەکە بەدواداچوونێکی وردمان بۆ کەیسەکەو رووداوەکە کرد. نووسەری ئەم "ڕۆمانە" هێشتا ماوێتی بە بنج و بناوانی حەقیقەتی رووداوی کوشتنی "سەردەشت" بکەوێ. بەڵام مخابن ئەو چەند گەنجەی لێرەو لەوێ بە رووداوگەلێکی تەمومژاوی کوژران بوونە کەرەستە بۆ بەکارهێنان لەلایەن کۆمەڵێك لایەنی سیاسی و "چاودێر و چالاکوان" و هەمیش بوونە پێپلیکانەی بە "نان و ڕۆن" گەیشتنی کۆمەڵێك کەسی تر کە لە پێناو مەرامەکانی خۆیان بەردەوام قەتماغەی ئەو برینانە دەکولێننەوە و خودێك نمایش دەکەن و لە پاڵیدا کەسایەتیەکی کۆمەڵایەتی بۆ خۆیان دروست دەکەن.
لە شوێنێکی ئەم "ڕۆمانە"دا هاتووە: " ئەوەی بەدڵی ئەو بەرپرسانە نەنووسرایەو نەوترایە ئەوە چارەنووسی ئەو کەسە رفاندن وشێواندن و کوشتن بوو"… ئەوانەی تۆسقاڵێك شارەزاییان لە داڕشتن و زمانی نووسینی کوردی هەبێ قەت رێگە نادەن ئەو رستەسازییە خراپە بچێتە نێو مەجلیسی رستەسازی کوردی. ئەوە بێجگە لە زێدەڕۆییەکەی لە رفاندن و"شێواندن" و کوشتن!

رووبەرێکی زۆری نووسینەکانی من رەخنەگرتنە لە ئەداو کەم و کورتی و ناکارامەییەکانی حکومەتی هەرێم بە هەموو کابینەکانییەوە. هەر

لە سەدان گۆشەی تەنز و دوو کتێبی چاپکراوی تەنز و، تا دەگاتە کارە رۆژنامەوانیەکانم. لەسەر کاری رۆژنامەوانیی دەیان جار بانگهێشتی بنکەکانی پۆلیس کراوم و بە کەلەپچەکراوی راپێچی بەردەم حاکم و دادوەران کراوم تەنانەت راشگیراوم لە بەندیخانەدا. رۆژنامەنووسی دیکەشم لەگەڵدا بووە لە زیندان. بەڵام " چەکمە و پێستاڵ و ئەشکەنجەو لێدان و هەڕەشەی مەرگ و خوێنی کوڵاو و گۆشتی کاڵ و هاڕینی ئێسقانەکانی تێدا نەبووە"!!
سەرلەبەری "رۆمانەکە" بەدگۆیی و پەلاماردان و سووکایەتیکردنە بە هەرێمی کوردستان، کە وەك "نووسەری رۆمانەکە" دەڵێ "تۆسقاڵێك ئازادی تێدا بەدی ناکرێ و تنۆکێ هەوای تێدا نیە بۆ هەناسەدانێکی ئازاد و، شوێنێك نیە بۆ ژیان" کەچی، رۆمانەکەی ئەو هەر لەم هەرێمەدا ژمارەی سپاردنی پێ دراوە و لەم هەرێمەدا بەسەر هەمو کتێبفرۆشەکانی سەرانسەری وڵاتدا دابەش کراوە و لە پایتەختی ئەم هەرێمەشدا لە پێشانگای ساڵانەی کتێبدا نمایش کراو منیش یەکێك بووم لە کڕیارەکانی. نە کەس و نەهیچ دەزگایەکی چاودێری و سانسۆر و، نە هیچ لایەنێکی حیزبی، نمایشکردن و فرۆشتنی کتێبەکەیان قەدەغە نەکرد. منیش ئەگەر سەرنجێکم لەسەر ناوەڕۆکی "رۆمانەکە" هەیە لەو سۆنگەیەوە نیە کە رەخنەی توند لە کوشتن و راوەدوونان و ئەشکەنجەدان و نانبڕاوکردن و تیرۆرکردن و دادگاییکردنی رۆژنامەنووسان دەگرێ. من بەخۆم یەکێك لەو رۆژنامەنووسانە بوومە لەسەر بابەتێکی رۆژنامەوانیدا خراومەتە زیندان و لەگەڵ بکوژاندا لە یەك ژووردا بوومە. هیچ بەرگرییەکیش لەو رەفتارە ناڕەواو نادروستانەی بەشێك لە دامودەزگاکانی حکومەتی هەرێم ناکەم و، پێمخۆشە هەموو نووسەرێك بەوپەڕی ئازادییەوە چیرۆك و رۆمان بنووسێ و هەموو شاعیرێك بەوپەڕی سەربەستییەوە شیعر و هۆزان بنووسێ و هەمووان لەکارو پیشەکانیان ئازاد بن وەکو هەر وڵاتێکی ئازاد و بێ سانسۆر.

بەڵام تا قووڵایی ناخ و تا سەر ئێسقان دەمئێشێ و ئازارم پێ دەگات کاتێك رۆمانێك دەخوێنمەوە کە گەنجێکی کورد نووسیویەتی "نەك غەیرە کوردێکی دوژمن بە کورد" لە دەسپێکەوە تا کۆتاییەکەی بۆ رۆزیکردن و پەلاماردان و ناشیرینکردن و بەدۆزەخکردنی باشووری کوردستانە.
"ئەدەبیاتی پەلاماردانی خود" رەگ و ریشەیەکی کۆنی نیە لەناو کورداندا و هەر تەنها گرێیەکی زەمەنی بەسەردا تێپەڕ دەبێ و، " ئەم میتۆدە لە نووسین زیاتر لە ناوچەکانی سلێمانی سەری هەڵداو بە دیاریکراویش لە ساڵی 2009 بە دواوە، بوو بە زمانی نووسین و وتاردان و تەنانەت ئاخاوتنی ئاسایی و، پێموایە نووسەری ئەم

ڕۆمانەش" بە خەستی کەوتۆتە بن باندۆر و کاریگەری ئەم جۆرە لە ئەدەبیاتی نووسین. "ڕۆشنبیرێکی" ئەوێش، لە دەربڕینی هەستی خۆیدا بەرامبەر کوشتنی ئەو ڕۆژنامەنووسەی ئەو "ڕۆمانە"ی لەسەر نووسراوە زێدەڕۆیی دەکات، گوایە " لەپاش کوشتنی کاوە گەرمیانی حەزناکات ناوی کوردستان لەسەر نەخشەی جوگرافیاش ببینێ"!
هەمدیسان تەنزنووسێکی ئەوێ لەم ڕۆژانەدا و لە کاتێکدا بە بەراورد لەگەڵ وڵاتانی دەوروبەر، لەڕووی ئەمنی و خۆشگوزەرانی و ئازادیدا هەرێمی کوردستان لە پێشەنگدایە ، لە بڕگەیەکی نووسینێکی تەنز ئامێزدا : وەسیەت دەکات "ئەگەر مرد ئاڵای کوردستان بکەن بە کفنەکەی بۆ ئەوەی مەلائیکەتەکان بزانن – لە چ جەهەنەمێکەوە – هاتووە" !

بۆچوونی هەردوو"ڕۆشنبیرەکەی" سەرەوە و ناوەڕۆکی ئەم "ڕۆمانە"ی وا قسەی لەسەر دەکەین دەربڕینێکە هەم گوزارشت لە هەبوونی ئازادیەکی بێ سنوور دەکات و، هاوکاتیش بێ ویژدانی و زێدەڕۆیی و ڕەشبینییەکی لە ڕادەبەدەری نووسەرەکانیشی تێدایە . کەس نکۆڵی لە هەبوونی گەندەڵیەکی زۆر ناکات لە هەموو بوار و جومگەو سێکتەرەکاندا لە هەرێم، بەڵام ئێجگاریش ئەوها دۆزەخ نیە وەك ئەو "ڕووناکبیر و نووسەرانە" وێنای دەکەن، کە یەکێکیان لە بەریتانیا دەژی و دووانەکەی تریش هەر یەکەیان زیاتر لە پێستێکی پڕ چەور و چەند وردە پێستێکی کەم چەوریشیان هەیە و بە زگی تێرەوە خەم لە برسێتی خەڵکی تر دەخۆن ! هەموو ئەوانەی شتێك دەنووسن و "من" دەیانخوێنمەوە، کەواتە منی خوێنەر مافی ئەوە بەخۆم دەدەم دیدو سەرنجی خۆم لەسەر نووسینەکە دەربڕم. مادامەکێ بڕێ پارەم بۆ کڕینی داوە و کاتێکم بۆ خویندنەوەی تەرخان کردووە، لە هەرشوێنێك بزانم ئازاری دەروونیم پێ گەیشتووە لە خوێندنەوەیدا، دەبێ نووسەرەکەیش وەکو منی خوێنەر، ئەگەر کەمێکیش بێ، ئازارێکی دەروونی پێ بگات. بەتایبەت لەو شوێنەدا کە پەلاماری نیشتیمان دەدرێ. چونکە هەموومان ئەو راستیە دەزانین نیشتیمان موڵك و تاپۆی هیچ کەس و هیچ حزب و هیچ هێز و هیچ دەسەڵات و حوکمڕانێك نیە.

ئەگەر بەرپرسێکی خراپ کەتنێکی ناماقوڵ دەکات و تەنانەت دەستی دەچێتە ڕشتنی خوێنی کەسێك ئایا دەبێت من نیشتیمانم لەبەر چاو بکەوێ؟ ئەگەر ئەو هاوکێشە چەوتە لە روانگەی ئەو "نووسەر و ڕۆشنبیرانەوە" راست بێ، ئەوا دەبێ لە سەرانسەری گۆی زەوی هیچ کەسێك لە وڵاتەکەی خۆی نەمێنێ و هەمووان سەری خۆیان هەڵگرن و بەرەو هەسارەیەکی تر کۆچ بکەن. چونکە هیچ وڵاتێك لەسەر ئەو

هەسارەیە بوونی نیە ئەگەر رۆژانە دەیان و سەدان تاوانی گەورەو تاڵانی و گەندەڵی و زێدەڕۆیی بەسەر ماف و ئازادیەکانی هاوڵاتیانی تێدا روو نەدات. ئەمەیش قەت پاساو هێنانەوە نیە هێندەی راستییەکەو نکۆڵی لێ ناکرێ. ئەم ” نووسەرە گەنجە” لە بەشێکی “رۆمانەکەیدا” دەڵێ: ” ئێرە هەرێمی تیرۆری رۆژنامەنووسان و کوشتنی دەنگی ئازادە”!.

یان دەڵێ: ” ژیانی هیچ کەسێك لەم هەرێمەدا پارێزراو نیە”!

هەروەها دەڵێ: ” دەسەڵاتدارەکان لەسەر نووسینی چەند وشەیەکی حەق و راستی ئامادەیە گۆشاو گۆش سەرت ب□□ت”!

هەروەك پێیوایە ” لەم هەرێمەدا ژیانی هەموومان لە مەترسیدایە” !

لە باسکردنی دەسەڵاتدارانی هەرێمیشدا دەڵێ: ” ئەوانە بێ شەرەف و حەرامزادەن، دەستیان دەچێتە خوێنی هەموو کەسێك” !

دەشڵێ: ” ئەوانە هەموو شتێکن بەڵام مرۆڤ نین”!

لە شوێنێکی تر دەنووسێ: ” ئەوان بەنیاز نین هەروا بە ئاسانی وازم لێ بهێنن، هەتا، وەکو هاوڕێکانم سەرم لە جەستەم جیا نەکەنەوە لێناگەڕێن”!

نازاندرێ ئەمە جنێونامەیە یان مەلایەکەو وەسفی دۆزەخ بۆ ئیمانداران دەکات یان هەڵڕشتنی رق و بوغزێکی دەرونییە. بەڵام بە بۆچوونی من بە هیچ پێوەرێك ناچێتە ناو رۆمانێکی ئەدەبی.

***

نووسەر، کە لەم “رۆمانە”دا رۆڵی کاراکتەری “باران” دەبینێ لە گەشتێکیدا لە وڵاتی مەغریب، لەنێو پاسێکی گەشتیاریدا دەبێتە هاوگەشتی کەسێك بەناوی “ئەنتۆنیۆ دێلگادۆ” کە خەڵکی هەرێمی کەتەلۆنیایە لە ئیسپانیا. ئەنتۆنیۆی کەتەلۆنی لە “باران”ی کوردی دەپرسێ ” ئایا رۆژێك لە رۆژان بەڕنامەت هەیە کە بگەڕێیتەوە بۆ خاکی خۆت و ژیان کردن لە نیشتیمانی خۆت”؟ “باران”یش پاش کەمێك بێدەنگی دەڵێ: ” لە ئێستادا نیشتیمانێکی سەربەخۆم نیە، ئەوەی کە هەیە نەبوونی باشترە”!!

ئەنتۆنیۆی کەتەلۆنی، کە ئاگادارە لە رابردوو، لە سەردەمی رژێمی بەعس چی بەسەر کورددا هاتووە دەڵێ: ” لەو باوەڕەدا نەبووم رۆژێك لە رۆژان ئەوە وەڵامی کوردێك بێت لەپاش ئەو هەموو کارەساتەی بەسەرتان هاتووە”!

“باران” روو لە ئەنتۆنیۆ دەکات و دەڵێ: ” برینەکانی ئێمە زۆر لەوە قووڵتر و بە ئازارترە کە هەموو کەسێك هەستی پێ بکات”!

ئەنتۆنیۆی کەتەلۆنی سەری لەم ” کوردە عەنتیکەیە” سووڕ دەمێنێ، کە

ئاوها وڵاتەکەی خۆی بۆ بێگانەیەك وێناو پێناسە دەکات و وەکو تەرزە دادەبارێتە سەر دەسەڵات و هەرێمەکەی خۆی و، پێی دەڵێ: ” بۆ، مەگەر لەمەش زیاترە کە ئێمە لە “میدیاکانەوە” بینیومانن”؟ لێرەدا “نووسەرە کوردەکە” بە ئانقەست ئەم پرسیارەی خستۆتە سەر زمانی کاراکتەری “ئەنتۆنیۆ” تا بە خوێنەر بڵێ “خەڵکی دەرەوەی هەرێم لە میدیاکانی ئۆپۆزسیۆنەوە ئاگادارن لەو غەدر و زوڵم و ستەم و بێدادییەی کە ” رژێمی کوردی” بەسەر گەلەکەی خۆیدا دەیهێنێ!

بۆ ئەوەی دیسانەوە تەرزە ئاسا دابارێتە سەر وڵاتەکەی خۆی، روو لە ئەنتۆنیۆی کەتەلۆنی دەکات و دەڵێ: “بێگومان ئەوەی کە ئێوە دەیزانن بەشێکی زۆر زۆر کەمە لەبارەی خەم و ئازارەکانی میللەتی کوردەوە. ئێمەکە هێشتا ئەو خەمانەمان سارێژ نەبووە کە دارودەستەکەی سەدام حوسێن بەسەرماندا هێناویەتی، بەڵام لەوەش خراپتر ئەوەیە کە ئێستا بەدەست رژێمێکی کوردییەوە رۆژانە رووبەڕووی سەدان کۆسپ و تەنگژە دەبینەوە. کێشەکان گەیشتۆتە ئاستێك کە هیچ ئاسۆیەك نەماوەتەوە بۆ دەربازبوون. لەبەر ئەوە هیچ گەشبین نیم. هێندە خەم و ئازارمان چەشتووە بەدەست حووکمڕانەکانی ئێستای دەسەڵاتی کوردی چیتر ئەو خۆزگەیەمان نەماوە بۆ سەربەخۆیی. دروستکردنی وڵاتێکی کوردی بە دەستی ئەم سیاسییانەی ئێستا، هیچ دڵخۆشم ناکات”!

دیسانەوە لەو پەرەگرافەی سەرەوە رووبەڕووی داڕشتنێکی سەقەت و خراپ دەبینەوە و، هەمیش دیسان وەکو خوێنەر دەکەوینە جۆلانەی نێوان چاوەکان و گوێچکەکانماندا. نازانین ئایا چاوەکانمان خەریکی خوێندنەوەی لاپەڕەکانی ڕۆمانێکن یان گوێچکەکانمان وتارێکی ژەهراوی لەسەر شاشەی فەزاییەکی ئۆپۆزسیۆن دەبیستن. چونکە ئەمە زیاتر لە وتار دەچێ هەتا نووسینێکی ئەدەبی. ئەویش بۆ کەسێکی بیانی!

“باران”ی کوردی، هێشتا گڕی دوژمنکارانەو رشتنی رق و کینی بەرامبەر وڵاتەکەی دانەمرکاوەو، دڵی گڕگرتووی هێشتا فێنك نەبۆتەوە و، بە دەروونە داڕووخاوەکەیەوە روو لە ئەنتۆنیۆی کەتەلۆنی دەکات و دەڵێ: ” بەڕێز ئەنتۆنیۆ، ئێمە ئەوەندەی ئازارمان بە دەستی دارودەستەکەی سەدام حوسێنەوە چەشتووە، دەسەڵاتدارە کوردەکان سەد ئەوەندەی تر ئازاریان داوین.ئەوانەی ئێستا کە بە ناوی کوردەوە قسە دەکەن و خۆیان کردووە بە خاوەنمان،هیچ جیاوازیەکیان نیە لەگەڵ ڕژێمی پێشووی عێراق.ئەوانەی ئێستا لەگەڵ ئەوەی کە دڕندەن و چەتە و سیاسیی بازرگانن، لە هەمان کاتدا جاش و نیشتمانفرۆشن. ئەوان ژێرخاك و سەرخاکیش دەفرۆشن بە

دراوسێکان، لە پاداشتی ئەوەشدا سزای میللەت دەدەن. لەدوای زیاتر لە چارەگە سەدەیەك حوکمڕانی، هێشتا نەیانتوانیوە مافە سەرەتاییەکانی هاوڵاتی فەراهەم بکەن وەك ئاو و کارەبا و خزمەتگوزاری. ئەوە تاکە شتێك نیە کە ڕەشبینم دەکات، دەیان ئاریشەی دیکە هەیە کە باسی بکەم، بەڵام لە سەروو هەموو کێشەکانەوە، گرفتێکی لەوانەش گەورەتر هەیە کە نەبوونی ئازادی و دادپەروەریە، ئێمە هێشتا کولتووری لێبووردەیی و خۆشەویستی و ئازادیمان دروست نەکردووە"!!

"باران"ی کوردی، لێرەدا، داوای لێبوردون لە ئەنتۆنیۆی کەتەلۆنی دەکات کە چیتر نایەوێ لەوە زیاتر سەری بیەشێنێ. وەك ئەوەی مابێتی هێشتا وێرانی بکات.
دیارە ئەو، "باران" بێئاگایە لەوەی هەر کەسێك لەبەرامبەر بێگانەیەکدا دابنیشێ و بێ ماندوبوون بکەوێتە زەمکردن و سووکایەتی پێکردن و ناشیرینکردنی وڵاتەکەی خۆی، ئەویش لە بەرامبەر کەسێکی وەك ئەنتۆنیۆی کەتەلۆنیدا، کە هاودەردە لەگەڵ باشووری کوردستان لە گرۆی "هەرێمبوون" و هاوئامانجە لەگەڵ کورد بۆ "سەربەخۆیی"و، ئاگادارە لە پێشکەوتنەکان لە باشووری کوردستان و هەروەها لە ئازادی و پێکەوە ژیانی ئێرە، ئەوا تەنها خۆی ناشرین دەکات و رەزای خۆی قورس دەکات و، خۆی دەخاتە خانەی گومان لەوەیا کە دوور نیە بەچاوی سیخوڕی وڵاتێکی دوژمن سەیری بکرێ. بەڵام "باران"ی کورد لەپاڵ داڕووخانە دەروونییەکەی و بێ هیوایی و رقئەستووریەکەی، تاکە شتێکیشی هەیە کە شانازی پێوە بکات، کە ئەویش بۆ ئەنتۆنیۆ دەخاتەڕوو: " تاکە شتێك کە شانازی پێوە بکەم ئەوەیە کە هەرگیز وێنەم نەگرتووە لەگەڵ هیچ سیاسییەکی کورد و سەرسام نەبووم بەهیچ سیاسی و پارتێکی کوردی، سەربەرزم کە هەرگیز بەشێك لەو حیزبانە نەبووم". "باران"ی کورد لە هەموو ئەو نیشتیمانەی، کە هیچ خۆشەویستی و ئینتیمایەکی بۆ نیە، پنتێکی جوان و ڕۆشن بەدی ناکات و لە راستیدا چاوەکانی نایبینێ تا بەو بیانیە واق وڕماوە بڵێ کە ناوی ئەنتۆنیۆیە.

لە وەڵامی ئەوەیشدا کە ئەنتۆنیۆ بە باران دەڵێ "هێشتا ئەوانە پاساو نین بۆ ئەوەی گەشبین نەبیت بەرامبەر بە خاك و دەوڵەت و سەربەخۆیی نیشتیمانەکەت،" پێی دەڵێ: " بەڕێز ئەنتۆنیۆ، نان و ئازادی و خزمەتگوزاری لە بەها سەرەتاییەکانی مرۆڤە (دیارە مەبەستی نووسەر – مافە سەرتاییەکانی مرۆڤە). دەبێت ئەوانە فەراهەم بکرێت پاشان زەمینەسازی بۆ سەربەخۆیی نەتەوەیەك بکرێت…

من وڵاتێکم ناوێت کە ماف و ئازادیم لێ داگیر بکات. ئەگەر من ئەوە پەسەند بکەم هیچ جیاوازییەکم نابێت لەگەڵ کۆیلەدا"!
ئەمە چۆن لۆژیکێکە کەسێك لە نەبوونی وڵاتێکی سەربەخۆدا هەست بە ئازادی بکات بەڵام ئەگەر ببێتە خاوەنی وڵاتێکی سەربەخۆ، دەبیتە کۆیلە!!
"باران"ی کورد تەنانەت پەند و وانەی لە شۆفێری پاسە گەشتیارییەکە وەرنەگرت کە ئەوانی دەبرد بۆ شوێنە گەشتیارییەکان و "زۆر بە شانازییەوە قسانی دەکرد و وەسفی جوانیی و بەپیتی خاك و بەهەشتی نیشتیمانەکەی دەکرد". کەچی ئەو هەتا بۆی کرا وڵاتی خۆی بە دۆزەخ و ناشیرین وەسف دەکرد و دەیگوت: " نیشتیمان، مەمکی دایکێك بوو بەدەست سیاسییەکانەوە وشکی کرد".

یان دەیگوت: "لە راستیدا هەرشوێنێك بێت دەتوانێت رۆحی تێدا ئاسودە بێت تەنها هەرێمی کوردستان نەبێت"!
یان دەڵێ: " لەوەتەی فامم کردۆتەوە هەر هەمان هەستم هەیە بۆ ئەم خاکە، ژیان لەو هەرێمەدا کارەساتە کارەسات".
لە شوێنێکی تردا دەڵێت: " ژیان لەم خاکەدا نەخۆشی شێرپەنجەیە، نەخۆشیەکی بەردەوام و درێژخایەن".
دیسان دەڵێ:" ئەم خاکە کارەساتبارە هەرێمی مەرگی رۆژنامەنووسانە".
هەروەها لە وەسفی هەرێمی کوردستان دا دەڵێ: " ئێرە جێگەی ئینسان نیە، ئەوانەی کە من لێرە بینیمن، هەموو دڕندە بوون، لە توخمی ئادەم نەبوون… لێرە ناتوانیت هەناسە هەڵمژیت، هەرزوو ئەخنکێیت"!
لە کۆتاییدا دەڵێت: " ئەگەر خەڵاتێك هەبوایە بۆ پووچترین و درێزنترین مرۆڤی سەر زەوی بە دڵنیاییەوە سیاسەکانی باشووری کوردستان لە بەدەستهێنانی، رکابەریان نەدەبوو"!

***

ئەو (499) لاپەڕەیەی من خوێندمەوە هیچی لە "رۆمانێکی ئەدەبی" نەدەچوو. نە لە داڕشتنی و نە لە فەزاسازییەکەی و نە لە تەکنیکی رۆمانوسی و نە لە رووی رستەبەندییەوە. تەنها خۆ بەتاڵکردنەوەیەك لە رقئەستووری و بوغز و کینەیەکی پەنگخواردووی نێو ناخی کەسێکی دارووخاو و بێ هیواو دەروونپەرێشان بوو بەرامبەر بە وڵاتەکەی.
ئەوە بێجگە لەوەی هەندێ بابەتی تێکهەڵکێشی "رۆمانەکە"ی کردووە، کە بە کەرەستەی رۆمانوسی ناژمێردرێن و قسەی رووتی سەر هەندێ کەناڵی بێ ناوەڕۆکە، وەك:
"سەرۆك بە نایاسایی لەسەر کورسییەکەی مابووەوە".

" لەهەموو ناخۆشتر راکردن و بەرگرینەکردنی چەکداری حیزبێکی کوردی لە شەنگال"

"سوپای عێراق چوبووە ناو هەولێری پایتەخت و پەرلەمانیان داگیرکردبوو"!

"جووت حیزبی کوردی".

"رۆژێك دێ (ئەوانەی تۆیان کوشت) وەکو کەلاکی تۆپیو بۆگەنیان بڵاو بێتەوە".

لە کۆتاییدا دەڵێم لە نێو ئەو هەموو رۆمانەی خوێندوومەتەوە تەنها پەشیمانم لەوەی "خوێنەکەی بەرپێی سنەوبەر"م بە داشکانەوە بە چوار هەزار دینار کڕی و چەند کاتژمێرێکم لەکاتی خۆم بەخوێندنەوەی دا بە فیڕۆدا.

خۆرەگەلێک، جڤاکی کوردستان بنکۆڵ دەکەن – س□□ی□م- ئەمجەد شاکەلی

–3

-ئابووری بازا□-

جڤاکی باشووری کوردستان وەک هەموو جڤاکێکی ئەم جیهانە، لە کۆمەڵێک چین و توێژی کۆمەڵایەتی پێکهاتووە. جاران، کە کشتوکاڵ و ئاژەڵداریی، بنگەی ئابووریی کوردستان بوون، تەنێ دوو چینی سەرەکی: ئاغا و دەرەبەگ و موڵکدار(چینی سەرەوە) و وەرزێر و ڕەشایی و کرێکار و ڕەنگە بەشێکی دیکەیشی وەک سوعلووک بۆ زیاد بکرێ(چینی خوارەوە) هەبوون و لەنێوان ئەو دوو چینەشدا، کەموکەیەکیش چینی ناوەند هەبوون.

دوای 14ی تەمموزی 1958 و گۆڕانی ڕێژیم لە پاشایەتییەوە بۆ کۆماری و دواتریش بزاڤی چەکداریی کورد و دەسەڵاتی حیزبی بەعس، ئیدی ئەو دابەشبوونە چینایەتییە گۆڕدرا. گوند و ئاغا و دەرەبەگ و موڵکدار و وەرزێر، نەمان. زۆرینەی خەڵکی کوردستان، بە تۆبزی و هەندێکیش بە ئارەزوو، ڕوویان کردە شاران و بوون بە "شلەشاری".

ئیدی لەبری بەرھەمھێنانی ھەموو جۆرە دان□و□□، میوە، سەوزە، شیرەمەنی، گۆشت، ھێلکە، ھەندێک پۆشاک و جلک و کاری دەستیی و شتی نێوماڵ، کە تەواوی ئەوانە پێداویستییەکانی خۆیانی دەشتەکی پڕدەکردەوە و شاریییەکانیشیان پێیان دەژیان، تەواوی ئەو شلەشارییانە، لە بەرھەمێنەرەوە بوونە بەرخۆر.

ئەوان، لەوەی لە ئاواییدا خاوەنی جێگە و خانوو و ماڵی خۆیان بوون، لە شاردا بوونە کرێنشین. ئەوان لە فرۆشیارەوە بوونە کڕیاری ھەموو شتێک. دەبوو ڕیز بگرن بۆ نانکڕین و ھێلکە، مامر، ڕۆن، میوە، شیرەمەنی، نەفت، سەوزە، ئارد، ساوەر، دان□و□□، گ□شت و ھەموو خۆراکێک و تەواوی شتەکانی دیکەش بکڕن. دەبوو لەبری، وڵاخ(ھێستر، کەر، ئەسپ و ماین)، ئۆتۆمۆبیل، ماتۆرسایکل و پایسکیل، بەکاربھێنن و سواری تاکسی ببن. دەبوو لەبری خانووی قوڕ و و دار و قامیش و دارسووتاندن بۆ گەرمی و چێشتلێنان، بلۆک و چیمەنتۆ و ئاسن(بۆ زستان سارد و بۆ ھاوین گەرم) و نەفت و گاز و کارەبا بەکارببەن، کە تێچوون و خەرجییەکی زیاد بوو بۆیان. دەبوو منداڵیان لە خوێندنگەکانیاندا لەبری جلکی کوردی یا دشداشە، پانتۆڵ و جلکی ئەوروپایی لەبەر بکەن، چون ئیدی شارنشێنن و ئەو جلکە لادێیانە "شەرمھێنەر" بوون بۆیان. دەبوو لەبری مەڕ و بزندۆشین و شیری چێڵ خواردنەوە و پەنیر و ژاژی و کەرێ و ماست و ڕۆن و دۆینە و قەرەخەرمان وجاجم و بەڕە و لباد و تەلیس و ھۆڕ و شەڵتە…دنیایەک شتی تری دەسکردی خۆیان، ببنە کڕیاری تەواوی ئەوانە لە بازاڕدا.

دەبوو لەبری خوری و بەرگن و موو و پەڕ و گۆرەوی و پووزەوانە و دەستەوانە و کڵاو و فەرەنجی و کەڕەک و کڵاش، ئیدی وەدووی کەوشی ئیتالی و تورکی و شتی پلاستیکی و تەتکەولەرزانەدا غار بدەن. دەبوو لەبری دروستکردنی ترشی و ترخێنە و ساوەر و قەرەخەرمانی خۆماڵی، ھاوردەی تورکیا بکڕن و لەبری بەستووقە و دەفری گڵینی جوان و خاوێنی کەرکووک و خورماتوو، پەقرەجە نایلۆن و پلاستێکی ژاراویی ئێران و تورکیا بەکار ببەن. ئیدی دەیان دەبووی دیکەی لەو جۆرە..
بەھۆی لەنێوچوون و تێکشکانی ئاواییەوە، کە بنگەی ئابووری کوردستان بوو و بەھۆی شێواندنی چەمکی ئاواییینشینییەوە، ژینگەی وڵات گۆڕا. بیرکردنەوە و جیھانبینیی مرۆڤی باشووری کوردستان، لە مرۆڤێکەوە، کە خۆی پشتوپەنای خۆی و بەخێوکەری خۆی و وەدەستھێنەری بژێوی خۆی بوو، گۆڕا بۆ مرۆڤێکی چاولەدەست خەڵک بوو و مشەخۆری چاولەدووی مووچە و کۆمەکی دەوڵەت و خۆراکی پاکەت و قوتووخۆر و

چاولەڕێی شتی ئامادەکراو.

لە وەها بارێکدا، چینێکی مشەخۆری هەلپەرستی ناوەند(بۆرژوازی) لە شاردا لەسەر حیسابی زۆرینەی دانیشتووانی کوردستان، لەسەر حیسابی گوندی و وەرزێران، لەسەر حیسابی ڕووخان و دادەپینی گیانی هەرەوەزی وەرزێر و ڕەشایی و لادێیی، هەلی قۆستەوە و بە هەموو جۆر و ڕێگەیەک، نایاسایی و تەنانەت بێڕەوشتانەیش، گەشەی کرد و بۆ سەرەوە هەڵکشا و دەستی بەسەر ئابووری وەڵاتدا گرت. ئەم چینە، چینی ناوەند بوو، کە چینێکە لەنێوان"سەرمایەدار و چینی باڵا" و "کارگەر و ڕەشایی و سوعلووک"اندا. چینی ناوەند، کە چینی بۆرژوازیشی پێ دەگوترێ، بۆ خۆی یەک پێکهاتە نییە، بەڵکە چینی ناوەندی باڵا(بۆرژوازی گەورە) و چینی ناوەندی ناوەند (بۆرژوازی ناوەند) و چینی ناوەندی خوارێ(بۆرژوازی بچووک یا وردەبۆرژوازی)، ئەمەی دوایان لە کارگەر و نەدار و وەرزێرانەوە نزیکە، لێ سروشتێکی هەلپەرستانەی هەیە و وەدووی خوانی چەور و پوووڵی مفتدا دەگەڕێ و مشەخۆر و بێ بەڵێن و بێ ئاوڕووە، ئەو دووانەی سەرێش، لە سەرمایەدار و موڵکدارانەوە نزیکن و دەزانن چۆن قۆڵ ببرن.

ئەم چینی ناوەندە ئابوورییەکی تێکشکاوی پووچەڵی خزمەتگوزاری (services) و بەرخۆریی لە کوردستاندا بەرهەمهێنا، کە جۆرە ئابوورییەکە، چ سامانێکی ماددی، چ بەرهەمێک، بە وەڵات نا بەخشێ و ئەوەی دەیهێنێتە دەست، سامان نییە، چون خزمەتگوزاری لە بنەمادا، وەک نۆکەر و پاشکۆ (subservient)ی بەرهەمهێنانی کاڵا هاتووەتە گۆڕێ و لە خزمەتی سەرمایە و سەرمایەداریدایە. ئەو ئاسانکاری بۆ گەشەکردنی سەرمایەداری و کەڵەکەکردنی فرەتری سامانی سەرمایەداران دەکات. خزمەتگوزاری، بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ گرێدراوی کاڵا و بەرهەمەکانی سەرمایەدارییە، ئەو، کاڵا فرۆشراوەکانی وەک ئۆتۆمۆبیل، جلشۆری، ماشینە ئەلەکتریکی و ئەلیکترۆنییەکان خاس دەکاتەوە و دەپارێزی، خانووبەرە و تەلار و باڵەخانە بەکرێ دەدا، ئۆتۆمۆبیل و ماشینی دیکە بەکرێ دەدا، بیمە و پارێزەری و کۆمەکی قانوونی دابین دەکات، بە ماشین ئۆتۆمۆبیل دەشۆرێ، ژمێریاری بۆ خاوەن کۆمپانیا و فرۆشگە و شوێنی دیکە دەکات، ڕاوێژکاری قانوونی و خزمەتی دارایی و خزمەتی هەناردن و هاوردن و خزمەتی گەشتوگوزار، خزمەتی هوتێل و سینەما و یانە و جێگەی کار دەکات، ماڵ و ئۆفیس و پەنجەرە و بنمیچ و دووکەڵکێش و مێز و ئاودەستخانە و حەمام و زۆری دیکەش خاوێن دەکاتەوە، ئاهەنگ و زەماوەند و تازیەباری و ئەو بەزمانە ساز دەکات و هۆڵ و جێگە بۆ گێڕانی ئەو بەزمانە بە کرێ

دەدا، ڕێکلام و بانگەشەی هەموو جۆرە کاڵایەک تەنانەت ئەگەر کاڵاگەلێکی زیانبەخشیش بن بۆ جڤاک و تاکی مرۆڤیش دەکات، بانگەشەی ئایین و دژەئایینیش لەیەک کاتدا دەکات، تەنانەت نووسینی سیڤیش بۆ ئەوانەی وەدووی کاردا دەگەڕێن، ئیدی هەر جۆرە کارێک بێت، ئەوەش دەکات و هەموو ئەوانە و زۆری تریش دەکات.
خزمەتگوزاری بەرهەم نییە، واتە: بەرهەمێکی ماددی نییە، کە بەهایەکی بەکارهێنانی هەبێت. مارکس، هەمیشە جەختی لەسەر ئەوە دەکردەوە، کە کار بە تەنیا، تاکە سەرچاوەی سامانی ماددی نییە، هەر شتێک بەهای بەکارهێنانی هەبێت، کار باوکییەتی و زەویش دایکی. ئەو دەیگوت: کار و زەوی (یا سروشت) و نەیدەگوت خزمەتگوزاری، چون ئەو بێ دایکە.

کە دەقەری نەفڕین لە لایەن دەوڵەتانی ڕۆژاواوە بە بەشێک لە باشووری کوردستان پەسەند کرا، ئیدی هێزە سیاسییەکانی کورد لە 1991دا، لە کەژوکێوان هاتنە خوارێ و شۆڕبوونەوە نێو باژێڕان و بوون بە سەرداری ئەو دەقەرە. ئەوان دەستیان بەسەر وەڵاتێکدا گرت، کە ڕێژیمی بەعس تەواوی ژێرخانی ئابووری تێکشکاندبوو و وەڵاتێکی بەدگۆڕاوی لێ چێکردبوو. بەعس، بنەما و بنگەی ئابووریی باشووری کوردستانی لە ئابوورییەکی دامەزراو لەسەر کشتوکاڵ، ئاژەڵداری، ئاوایی خۆبەخێوکەر و بەرهەمهێنەری پێداویستییە سەرەتاییەکانی خۆی، کاری دەستیی و بەرهەمهێنانی هەندێ کاڵای وەک پۆشاک و کەوش و کڵاش و کاری دار و تەختە و شیرەمەنی، کارگەی وردبەرهەمهێنەری کاڵای ناوماڵ و زۆری دیکە، کە سەرچاوەی تەواوی ئەوانە ئاوایی و خاک و ئاو و ئاژەڵ و وەرزێر وکارگەر بوون، گۆڕیبوو بە وێرانەیەک، کە تێیدا نە ئاوایی و نەخاک و نەئاو و نەئاژەڵ و نەوەرزێر و نەکارگەری، هێشتبوو، هەمووی سڕیبووە. خاک و ئاوایی، وێران کرابوون و سووتێنرابوون و ڕووخێنرابوون، ئاو، ژاراو کرابوو، ئاژەڵ، لەگەڵ کاولکردنی گونددا، نەمان و ئاژەڵداران، ناچارکرابوون بە فرۆشتنیان و لەبەینبردنیان و وەرزێر و کارگەریی لادێییش، ناچاری بارکردن و ڕاگوێزتن کرابوون بۆ شاران یا بۆ ئۆردووگە زۆرەملێیەکان. حیزبە کوردییەکان، بەسەر ئەو ڕەوشەدا هاتنە سەر کار.

پاش دامەزراندنی پەرلەمان و حوکوومەت، دەسەڵاتە کوردستانییەکە، لەبری تێکدان و سڕینەوەی تەواوی شوێنەواری بەعس و کردە و نەخشە و بەرنامە و ئەنجامی کارەکانی و کاریگەرییەکانی لەسەر جڤاکی کوردستان، بەوەی گوندەکان چێبکەنەوە و کۆمەک بە وەرزێرەکان و

لادێیانی پەیڕەوی شاران بکەن و بیانگەڕێنەوە بۆ ئاواییەکانیان و بۆ نێو خانووە قوڕەکانیان، کە خاوێنترین ژینگە بوون و لەبری ڕووخاندنی تەواوی ئەردووگە زۆرەملێیەکان و لەبری ئەوەی ئاژەڵداری و کشتوکاڵ بکەنە بنەمای ئابووری وڵات، ئەوان، ئابوورییەکی بێ بەرنامە و بێ نەخشە و پاشکۆی هەر چوار دەوڵەتانی دەوروبەری کوردستانیان هێنایە گۆڕێ. ئابووری خزمەتگوزار(Service economy) وەک لە ئەدەبی بەرژوازیدا پێی دەگوترێ، ئابووری بەرخۆر نەک ئابووری بەرهەمهێنەریان چێکرد. ئابوورییەکیان پیادەکرد، لە هیچ نەدەچوو و نموونەی لە جیهاندا نەبوو.

زۆرینەی سەران و بەرپرسانی حیزب، ئەوانەی لە چیا، خۆیان بە مامۆستای شۆڕشگێڕی و جەنگاوەری دەزانی و گەلێ جاران لەسەر سۆسیالیزم و مارکسیزم و ماویزم و زۆرێکی دیکە لەو ئیزمانە، ڕایان لە کەس نەبوو و خۆیان بە ڕاستینەی ئەو هەموو ئیزمانە دەزانی، لە ساڵانێکی کەمدا، لەگەڵ چینە بەرژوازییە هەڵپەرستەکەی نێو شار، دەستیان تێکەڵ کرد و دەستیان بەسەر ئابووری وڵاتدا گرت و بە خۆیان، دەمامک و جلکی شۆڕش و جەنگ و مامۆستایی و سۆسیالیستییان تووڕدا و گیرفانەکانیان بەرین بەرین کردەوە و سەرتاپای لەش و جلکیان بوونە شۆڕتە و خورج و هەگبە و هەرچی کونوقوژبنەکیان لەو دنیایە شک دەبرد، پڕیانکرد لە پارەوپووڵ. پارەیان بە ژوور و هەدەی پێاوپێ، بە لێری، بە میلیۆن و بیلیۆن دۆلار دەژمارد و شانازییان بە بوونی میلیۆنێر و بیلیۆنێرانی کوردستانەوە دەکرد. زەوییان داگیرکرد. خانوو و تەلار و کۆشک و باخیان، دروستکرد. کۆمپانیایان بە میلیۆنان دۆلار پێکەوەنا. بە سڕینەوەی بازاڕی کۆنی جاران و فرۆشگەی گچکە و کاری دەستی و خۆماڵی، ئەمان مۆڵی زل و زەلام، نەک دانەیەک دەیانیان قوتکردەوە، کە یەک شتی خۆماڵییی تێدا نییە و سەرلەبەری هاوردەیە. ژن و زارۆکیان، هەموو کرانە مووچەخۆر و هەموو تایبەتمەندییەکیان بۆ دابین کران. سەدان پاسەوانیان وەدووی خۆ خست.

ئەوان بە خۆیان بەکون فەیەکوون"کن فیکون"ێک، لە چەکدار و شۆڕشگێڕ و جەنگاوەر و سۆسیالیستەوە، کە لەڕاستیدا هیچ یەکێک لەوانە نەبوون و تەنە بانگەشەی ئەوەیان دەکرد، بوون بە سەرمایەدار و هاوپشکی سەرمایەدار. بەو جۆرە چینێکی مشەخۆری مرۆڤخۆری پێکهاتوو لە: سەران و بەرپرسی حیزب و دەسەڵاتداران+ چینی نێوەندی بەرژوازی، چینێکی نوێیان پێکهێنا، کە ڕەنگە ئەگەر ڕەوانشاد کارڵ مارکس، ئێستا لە ژیاندا بووایە، نەیتوانیایە ناوێکی لێ بنێ. ئەم

چینە نوێیە بوو بە خودانی ئەو ئابوورییە مشەخۆرە، کە تا هەنووکە شیرازەی جڤاکی کوردستانی شێ کردووە و هەڵوەشاندووەتەوە و هەرچی ڕایەڵە و پێوەندە کۆمەڵایەتییەکان و یادەوەرییە مێژووییەکان و فەرهەنگە ساکار و باو و ڕەسەنە گوندییەکانە، هەمووی لوولداوە و بەرەبەرە دەیانخاتە چاڵی فەرامۆشییەوە. هاتنەگۆڕێ و سەرهەڵدانی وەها چینێکی نوێ، لەسەر بنەمای ئەو پێکهاتەیە، لە هیچ هەژمار و لێکدانەوەیەکدا بە بیری هیچ کەسێکدا نەدەهات.

ئەو چینە نوێیە تێکەڵەیەی دەسەڵاتداران و بۆرژوازییە ناوەندەکان، بە هەردوویانەوە، کە ئیدی دەشێ وەک سەرمایەدار سەیر بکرێن، هەموو ئاوەز و چالاکی و زانیاری خۆیان خستە بواری خزمەتگوزارییەوە نەک بەرهەمهێنان. وەک ئاشکراشە، هەموو زیادەکردنێک لە بەرهەمهێنانی خزمەتگوزاریدا، زیادەکردنیشە بە تێچوونی ئەو کاڵانەی بەرهەمدەهێنرێن و دەخرێنە بازاڕ. بە تێچوونی سامانێک بە تەنێ خزمەتگوزارییەک، کە چ پێوەندێکی بە بەهای بەکارهێنانەوە نییە، باری سەرشانی کاڵاکان و کڕیار و بەکارهێنەرانیان گران دەکات. کاتێک کەسێک کاڵایەک لە بازاڕ دەکڕێت، دەبێ تێچووی تەواوی خزمەتگوزارییەکانی، وەک: پێچانەوە، پڕکردن، گواستنەوە، پارەی باج و بانک و گومرک و گەنجینە، هەڵگرتن و دابەشکردن، کە ئەو کاڵایە تەواوی ئەوانەی لەنێو خۆدا هەڵگرتووە، بێ ئەوەی هیچ سوودێکی بۆی هەبێت، دەبێ بیدات. ئەمە ئەو سیستمە ئابوورییە نوێیەیە، کە ئابووری بۆرژوازی، مژدەدەرێتی و هەردەمە بە ناوێکەوە، دەمێک وەک ئابووری بازاڕ و دەمیک وەک ئابووری زانیاری و دەمێکیش وەک ئابووری ئازاد. دەردەکەوێ.

دەسەڵات و بۆرژوازییانی کوردستان(واتە: چینە مشەخۆرە نوێیەکە)، وەها ئابوورییەکیان بە کوردستان کردە دیاری. ئەوان، مۆبایل، کاڵای ئەلیکترۆنی، ئۆتۆمۆبیل، جلکی مۆدەی ئەوروپایی، خۆراکی لە قوتووکراوی تورکیا و ئێران و وڵاتانی دیکە، هوتێل، گازینۆ، قومارخانە، مەیخانە، مەساجخانە، نۆکەر و کارگەری بیانی، ژنی فلیپینی و ئەسیووپیایی و تایلاندی، هەزاران باڵەخانە و تەلارخانەی بیست و سی نهۆمی، سەدان کەناڵی تەلیفزیۆنی بە کەڵک و وێرانکەری جڤاک، سەدان دەسگە و پەخشخانەی پەخش و بڵاوکردنەوەی بێبایەخ، نەخۆشخانەی تایبەتی گرانبەها، کە تەنێ چینە دەوڵەمەندە باڵاکە سوودمەندە لێی، خوێندنگە و زانستگەی تایبەت، کە بۆ منداڵە تەنبەڵ و [illegible] و تەوەزەلەکانی خێزانە دەوڵەمەندەکانە، هەزاران چێشتخانە، نێرگەلەخانە و بازاڕی جگەرەی قاچاخ، کە نموونەیان لە هیچ

و□ا تێکی جیهاندا، بێجگە لە کوردستان نابینییەوە و سەدان شتی بێبا یەخ و ناپێویستی دیکەیان بۆ خەڵکی کوردستان، کردنە دیاری، کە تەنێ سوودیان بۆ گیرفانی خۆیان و زیانیان بۆ خەڵکی کوردستان هەبووە و هەیە.
ئەو ئابووریی بازاڕە، ئازادە، زانیارییە، کە ئەو چینە نوێیە کردیانە پۆشاکی جڤاکی کوردستان، بەو هەموو ڕەنگ و ناوە جوداکانییەوە، لەسەر یەک پایە و بنگە و ڕێباز ڕاوەستاوە، ئەویش هێشتنەوەی پتر لە نیوەی هێزی کارە، هێزی کارگەر و جووتیار و وەرزێر، هێزی بەرهەمهێنەر، بە بێکاری. چون ئەو هێزی کارە پڕتوانست و پڕهێز و وزە و هیوا و ئامانجە، لە لایەن چینە باڵادەستەکەوە(بەرپرسانی حیزب و دەسەڵات و چینە ناوەندەکەوە) بۆ مەبەستی دیکە بەکارهێنران، ئەوان کران بە، پاسەوان، شوان، گاوان، باخەوان، قەلەوان، چایدانەر، چێشتلێنەر، سەگەوان، ئاژۆر، دەرگەوان، پۆلیس و دەیان کاری بێکەڵکی بێنرخی دیکە، لە ماڵ و جێی کار و شوێنی ڕابواردنی ئەو چینە باڵادەستە. ئەوەی، چینە باڵادەستەکە، بەناوی کارەوە، بۆ هێزی کار دەیژمێرێت، تەنێ پاراستنی بەرژەوەندە ئابووری و سیاسییەکانی خۆیانە و کەڵەکەکردنی پتری سەرمایەیە و بێجگە لە بێکاری بۆ چین□ ه□زارەکەش، هیچی دیکە نییە. ئەو هێزی کارە، سەرگەرمی شتێک دەکرێ، کە بێ بەرهەم و وزەفەو تێن و سستکردن و مراندنی توانست و ئومێدەکانە. بێکارییەکە، بەرهەمهێنەری هیچ بەهایەک نییە، کە بشێ بگۆڕدرێتەوە و سوودێک بە جڤاکی کوردستان و مرۆڤایەتی بگەیەنێت. ئەوەش ڕێک پەکخستن و زیانپێگەیاندنی بەرهەمهێنەرە ڕاستینەکانە (کارگەران و وەرزێران).

گرنگیدان بە خزمەتگوزاری و بانگەشەی ئەوەی، کە مرۆڤی سەردەم هێندەی پێویستی بە خوێندن و بارهێنان و فەرهەنگ و مۆسیقا و وەرزش و مۆبایل و تەلیڤزیۆن و ئۆتۆمبیل و خۆراکی قوتوو و مۆدەی پۆشاکی ئەوروپایی و نێرگەلە و شامپۆ و دارودەرمانی ڕوومەت و پرچ و ئارایشتگە و دیکۆر و نەخش و نیگاری بیانی نەگونجاو و مۆبیلە و...سەدان پۆخڵەواتی دیکەی جڤاکی بۆرژوازی، هێندەی پێویستی بە کەوش وکراس و جلک و نان و ئاو و گەرمی و ساردی و ئەو شتانە نییە، تێزێکە چینە باڵا بۆرژوازییە سەرمایەدارە حیزبییەکەی کوردستان وەک هەموو چینە ناوەندەکان و سەرمایەداران و سۆسیالدیموکراتەکان لە جیهاندا، پەرەی پێدەدەن و پشتی دەگرن.
چینی نێوەند، چینێکی مشەخۆرە و مارکس بە چینی بۆرجوازی بچووک یا ورد□ بۆرژوا(Petty Bourgeoisie)ناوی دەبات. ئەو چینە، هەرگیز ناتوانێت وەک هێزیکی بەرهەمهێنەر لە جڤاکە نوێیەکاندا، پێگەی

سەروەری وەدەستبهێنێت و بۆ وەها ئەرکێک سست و بێ وزەیە. چینی نێوەند، ل□ بەر ئەوەی خاوەنی ئامرازێکی بەرهەمهێنان نییە، کە بتوانێت هەموو پێویستییە بن□□تییەکانی جڤاک دابین بکات، بۆیە ناتوانێت سیستمێکی جڤاکیی سەقامگیر و چەسپاو دابمەزرێنێت. ئەم چینە بانگەشەی ئەوە دەکات، کە خودانی زانیارییە، بۆیە ئاڵای"ئابووری زانیاری" هەڵدەکات، لێ زانیاری، ئامرازی بەرهەمهێنان نییە. زانیاری، لە کۆمەککردن بە ئامرازەکانی بەرهەمهێنان زیاتر، تێنا پەڕێت، مر□ق ه□ر لەمێژە بەبێ زانیاری نەیتوانیوە ساکارترین ئامێرەکانی بەرهەمهێنان بەکاربهێنێت. دیارە ئەو زانیارییانەی پێویست بوونە بۆ دروستکردنی چەرخ لەو زانیارییانەی، کە ئەمڕۆ پێویستن بۆ دروستکردنی مووشەک یا بۆمبی ئەتۆم، پێشکەوتووتر و باڵاتر بوونە. زانیاری، ئامرازی بەرهەمهێنان نییە و تایبەتیش نییە بە دابەشکردنی کار، تا چینێکی جڤاکی پسپۆر لە بەرهه□مهێنانی زانیاریدا چێ ببێت. پێوەندی دیالیکتیکی کارگەر بە ئامرازەکانی بەرهەمهێنانەوە، ئەو پزدانەیە، کە هەموو زانیارییە جیاوازەکانی تێدا دەئافرێن، چون چینی ناوەند بێجگە لە خزمەتگوزاری هیچی دیکە بەرهەم ناهێنێت. ئەو چینە خاوەنی ئامرازی بەرهه□مهێنان نییە تا بتوانێت سامانی نەتەوەیی بەرهەم بهێنێت.

بەم ئابوورییە خزمەتگوزارییە مشەخۆرە، وا بەستەیەی داهاتی نەفت و هاوردەی هەموو شتێک، لە تەماتە و هێلکە و ساوەر و هەزاران پێویستی دیکەوە لە هەندەرانەوە، بەم ئابوورییە، کە تەلار و باڵەخانە بۆ حەلحەلەی ئاسمان بەرزدەکاتەوە، بەم ئابوورییە، کە شانازی بە زیادکردنی ژمارەی ئۆتۆمۆبیل و کۆمپیووتەر و مۆبایلەوە دەکات، بەم ئابوورییەوە، کە هەژار هەژارتر دەکات و دەوڵەمەند دەوڵەمەندتر و بە…بە…بە و هەزاران بەی دیکە، هەرگیز کوردستان ناگاتە جێگەیەک و تا دێت پتر دادەتەپێ. چارەسەر ئابوورییەکی کشتوکاڵییە وەک بنگە و بیناکردنی پێشەسازییەکە لەسەر ئەو بنگەیە. ئابوورییەک دەوڵەت، دەوڵەتی خەڵک و مرۆڤە ئاسایی و هەژارەکانی کوردستان، بەڕێوەی ببات. ئابوورییەک هێزی کار تێیدا نۆرەی خۆی ببینێ و بەرهەمهێنەر و وز□ بەخش بێت و دواڕۆژ دروست بکات. ئابوورییەک ئەگەر سەدلەسەدیش سۆسیالیستی نەبێت، ڕێژە زۆرەکەی سۆسیالیستی ب□ت. ئابوورییەک دەستی بەرپرس و حیزب و دەسەڵاتدار و ئەو چینە ناوەندە، کورت بکاتەوە و لە دواییدا بیبڕێ، ئابوورییەک بەها بۆ مرۆڤەکانی خوارێی پلەکانی جڤاک بگێڕێتەوە، نەک هێندەی دی لە قوڕیان بگرێ.

قانیعی شاعیر(1898 – 1965)، لە شیعرێکیدا بە ناوی"پێنج خشتەکی

لەسەر شیعری موفتی پێنجوێنی” دەڵێ:
بە شاڵی خاکەکەم ڕازیم و ئەیپۆشم هەتا مردن
لە فاسۆن و گەبەردین تا ئەبەد سەڵتە و کەوا ناکەم
لە شیعرێکی دیکەیشیدا بە ناوی “بۆ چییە؟” دەڵێ:
تا کڵاشی بەنچنی ژێرەحکەمی خۆم دەسبدا
قەندەرەی تەسک و تروسک و لار و خوارم بۆچییە؟
تا سەبیلی زەرد و سووری فیتکەدووری خۆم ببێ
فەتەفەتی نێرگەلە و تەپی سیغارم بۆچییە؟
شەربەتی هەرمێ لەت و دەشاوی شەکەم دەسکەوێ
ئارەق و تریاکی هەروەک ژەهرەمارم بۆچییە؟
نەی کە شومشاڵە عەزیزم، سەد گرامافۆن ئەژی
سۆزی شومشاڵم ببێ من عوود و تارم بۆچییە؟
ڕانک و چۆخەم دەسکەوێ، چیمە لە فاسۆن و حەریر؟
جاوی خۆماڵیم ببێ چیتی توجارم بۆچییە؟
(بانی خۆڵان) ئاوەدان بێ بۆ قەڵەم بۆ کوردەکان
تازە ئیتر ئووچی پیسی بەدنیگارم بۆچییە؟
تا ببێ بەفراو و مەرگ و چیمەن ئەڵاخی خۆم
ئاوی سوێر و دەکەزەردەی گەرمەسارم بۆچییە؟

حەفتا ساڵێک پێش ئەمڕۆ، قانیعی شاعیر، ئەوەی گوتووە، ئەو قسانە بۆ ئێستاش کۆن نین و کاتیان بەسەر نەچووە. ئێستاش کۆمەڵەی کوردستان پێویستی بە گەڕانەوەیە بۆ خۆ، بە دۆزینەوەی خۆ، بە لەسەرپێی خۆ ڕاوەستان. کۆمەل و نەتەوە و گەل و خەڵک و وەڵاتی پاشکۆ و تەوەزەل و بێبەرهەم و خۆهەڵواس و چاولەدەست و چاولەدووی کۆمەک و خێری ئەم و ئەو و بەرخۆر، هەرگیز ناتوانێت بگاتە ئامانج و هەمیشە لە دەرەوەی مێژوو دەمێنێتەوە.

2019 – 01 – 22

ژن ، لە قوربانییەوە بۆ

مرۆڤێکی بوێر، له رۆمانی (رۆژ لێرەوە هەڵدێ)1 ... سارا فەقێ خدر

“رۆمان بەوە گەشە ناکات ،کە تێکستێک بەێنین و عاشقانە بەباڵایدا هەبڵێین ، یان رۆژنامەنووسانە هەواڵ وراپۆرت لەبارەیەوە بڵاوبکەینەوە ، یان بە پشبەستن بەهەستی خۆمان رووکەشانە لێکدانەوەی بۆ بکەین . رۆمان بە کۆمەگی خوێندنەوەی قووڵ و رەخنەی سەنگین ،بەرەو پێش دەچێ “2
” رۆژ لێرەوە هەڵدێ ” ناونیشانی نوێترین رۆمانی خاتو رووناک شوانییە ، وەک خوێنەرێک ، ویستم چەند سەرنجێکی لەسەر بنووسم . خۆزگە ناونیشانەکەی (خۆر لێرەوە هەڵدێ) بایە . چونکە خۆر بەرامبەر (شمس)ی عەرەبییە و رۆژ بەرامبەر (یوم) واتە رۆژەکانی هەفتە یە .
ئەم رۆمانە بەپێچەوانەی زۆربەی ئەو رۆمانانەی کەپێشتر لە لایەن ژن یان پیاوانەوە نوسراون ، ژن تەنیا وەک قوربانی وێنا ناکا ، بەڵکو لە کۆتاییدا بە هەوڵدانی خۆی شکۆ و ئیرادەی بۆ دەگەڕێتەوە . پێمان دەڵێ ئەگەر ئافرەت بیەوێ دەتوانێ دەروازەی ئازادی خۆی و ئەوانی دیکەش بدۆزێتەوە .ئاماژەیەکیشە بۆ ئەو ئاستەی ژنی کورد لەم ساڵانەی دواییدا لەکوردستان و جیهاندا پێیگەیشتووە .

پاڵەوانی رۆمانەکە کچێکە بەناوی “سەراب ” سەرەتا وەک هەر ژنێکی ئەم وڵاتە ، قوربانی دەستی کلتووری باوی کۆمە ڵگە یە و ژیانیکی سەخت و کۆیلانە دەژی . وەک کەرستەیەکی بازرگانییی بۆ خزمەت و تێرکردنی ئارەزووەکان تەماشادەکرێ .هەر لە منا□ییەوە خەمێک دەیداتە دەست خەمیکی دیکە و چەندجارێک کۆستی دەکەوێ وکەسانی نزیکی لە تەمەنێکی زوودا لەدەستدەدا . قۆناغەکانی ژیانی لە وێستگەی جیاجیا دا بەسەردەبا . منا□یی لەگەڕەکی بابولشەیخی بەغدا ، هەرزەکاریی لە خانوویەکی لەشفرۆشی لە سلێمانی ، لە هەولێر بە بازرگانێک دەفرۆشرێ . ودواجار لە کەرکوک خۆی دەبینێتەوە . ناوەکەی پڕ بەپێستی ژیانییەتی . لەماڵەکەی کەرکوک بەهۆی روداوێکەوە هەلی بۆ دەڕەخسێ و دەتوانێ رابکا و رۆژنامە نووسێکیش کەلەوێ بەندکراوە ، ئازادبکا .ماوەیەک لە ماڵی پووری رۆژنامە نوسەکە دەمێنێتەوە کە ژنێکی تەنیایە وگرنگیی زۆر بە سەراب دەدا . لەوێ هەست بەمرۆڤبوونی خۆی دەکاو ناوەکەشی دەگۆرێ

به (ئەوین) . “لەگەڵ هەمو جوڵەیەکی میمکە ئاهوودا دڵی دەبزوا ، هەستی دەکرد مرۆڤێکی ئاساییە ولە ماڵێکی ئاساییدایە ، ئەو ماڵەی خەونی پێوەدەبینی و تەمەنێک بوو لێی ونببوو .”3
هەر لەو ماڵەوە کۆمەڵە مرۆڤێکی دیکە دەناسێ کە لە رێخراوێکدا کاردەکەن وهاورییەکی خۆی دەبینێتەوە .بەهۆی ئەوانەوە بەرچاوی رۆشنتر دەبێتەوە . پێشتریش سەرکەشی رۆژنامەنووس کاریگەری لەسەر بیرکردنەوەکانی داناوە ، بۆیە رێکخراوەکە تینوێتی ئەو ناشکێنێ رۆژێک بەتەنیا رێگای دەرەوی شار دەگرێتە بەر ودەچێتە شاخ و پەیوەندی بە کچانی خۆرەوە دەکا .

چیرۆکەکە تەنیا گێڕەرەوەیەکی هەیە ، کە بە شێوەی کەسی سێیەم دەدوێ . لە دەستپێکی رۆمانەکەدا ، شوێن ژوورێکە لە قەدپاڵی چیایەکدا ، پاڵەوانی رۆمانەکە بەهۆی گۆرانییەکی (تارا جاف) ە وە ، خەیاڵی دەچێتەوە بۆ سەردەمی منداڵیی . ئیدی بۆ پسانەوە ، رووداوەکان بەدوای یەکدا دێن و لە کۆتایی دەچینەوە هەمان شوێن .لەکاتی خوێندنەوەدا هەست بە بێزاریی ناکەی و حەزدەکەی بە دوای ژیانی پاڵەوانەکەدا بڕۆی .نوسەر کەمتر خەیاڵی بەکارهێناوەو واقیعیانە و بێ ئاڵۆزی بەسەرهاتەکان دەگێڕێتەوە .
خاڵێکی دیکە کەدەمەوێ باسی بکەم ، زمانی نوسینی رۆمانەکەیە . نوسەر بەسەر زماندا زاڵە و لە وشەی کوردیی پەتیی پەکیناکەوێ . بەڵام لە هەندێ شوێندا لەزمانی ستاندارد دوور دەکەوێتەوە و زاراوەی چەند ناوچەیەک بەکاردێنێ . لەو کاتەدا کە رووداوەکان دێنەوە کەرکوک ، زمان پاراوترە لە چاو بەشەکانی دیکە .
راناوی لکاوی (ن) ی کۆ، لەهەندێک شوێنی رۆمانەکە بە زیادە بەکارهاتووە . بۆ نموونە؛
* ” هەواڵی رووداوی کۆڵانە تەنگەبەرەکەی باب ئەلشێخ ، سەردێڕی هەواڵی تیڤی ورادیۆکان ، رووپەڕی رۆژنامەو گۆڤارەکانی پڕکردن “4
دەبوو بنوسرێ (پڕکرد) چونکە بکەر (هەواڵ یان روداو) تاکە . هەواڵی یەکەمیش زیادە ، دەکرا بەم شێوەیە بایە ؛
(روداوی کۆڵانە تەنگەبەرەکەی بابولشێخ ، سەردێڕی هەواڵی تیڤی ورادیۆکان و رووپەڕی رۆژنامەو گۆڤارەکانی پڕکرد) .

* ” ژنێکی باریکەلەی بەژن مامناوەندی مایکرۆفۆنێکی بەدەستەوەبوو و دەدوا ، ئەوانی تریش جارجارێ چەپڵەیان بۆ لێدەدان .”5
دەبوو بنوسرێ ؛ چەپڵەیان بۆ لێدەدا . چونکە ژنەکە تا کە و چەپڵەکان بۆ ئەو لێدراون .
لەکۆتاییدا دەستخۆشی زۆرم بۆ نووسەر و وەرگێڕ خاتو رووناک شوانیی

، بە ئومێدی بەردەوامیی و بەرهەمی دیکە بۆ خزمەتی ئەدەبی کوردی و دۆزی ژنان و ئازادی تاک .

سارا فەقێ خدر

کانوونی دووەمی2019

سەرچاوە کان :-

– ڕۆژ لێرەوە هەڵدێ – ڕۆمان – نووسینی ڕووناک شوانی – چاپی یەکەم – 2018 – چاپخانەی ئەندێشە

2 – (ڕۆمان و ژیننامە) – توێژینەوەی ئەدەبی – نوسینی حەمە سەعید حەسەن – چاپی یەکەم 2018 – ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە – لا 46

3- ڕۆژ لێرەوە هەڵدێ – لا 123

4- هەمان سەرچاوە – لا 65

5- هەمان سەرچاوە لا 93

مانادۆراس .... چیرۆک ....نووسینی: موئەیەد مەحمود (کاردۆ)

ئێوارەیەکی درەنگ بوو، دونیا کش و مات.ژنان خەریکی ئامادە کردنی سفرەی ئێوارە بوون،پیاوانیش بەدیار تیڤییەکانەوە تەماشای ئەو دراما و پرۆگرامانەیان دەکرد کە کەناڵە زۆر و زەبەندەکانی سەتەلایت پەخشی دەکردن.ڕۆژێکی ئاسایی بوو، جگە لە دڕەی نەو هەواڵەکان و گڕانەوەی پڕوپاگەندەکان و دەرچوونی ئاخ و حەسرەتەکان لە سینگی گەلێکی غەزەب لێ گیراو ،هیچی تری تیا نەبوو.ئەو ئێوارەیە کەس بیری لەوە نەدەکردەوە کە شتێک چاوەڕوانی دەیان ساڵەیان بۆ تەکاندنێک بەو وەزعە نالەبارەی کە تێی کەوتوون بهەژێنێت.لە پڕ دەنگێکی بەرز کە قەت لە مێژوودا دەنگی وا نەبیستراوە ،گوێی تاک بە تاکی خەڵکی عێراقی لەراندەوە.دەنگێک

شووشەی بە هیچ پەنجەرەیەکەوە نەهێشت.خانوویەکی زۆر درزی تێکەوت و هەندێکیشیان داتەپین.ترسێک کە بە ترسی پێش مردن ئەچوو لە دڵی تاک بە تاکی ئەو ووڵاتە نیشت.دوعا و پاڕانەوە وەک باران ئاسمانی گرتەوەو مەلاکانیش کە خۆیان بۆ بانگی مەغریب ئامادە کردبوو لە مایکریفۆنەکانەوە بە ناوی خێڵەکەی ڕەش و ڕووت و بەد بەخت و بێچارەوە داوای شەفاعەتیان دەکرد.کوڕەکان زۆرترین چاویان لەسەر بوو،خێڵەکە چاوەڕوانی کوڕی دەجالیان دەکرد،چونکە مەلاکان بە جۆرێک لە خوا دەپاڕانەوە کە ئەمە ئاخری زەمان بێت.لە تیڤییەکانەوە بانگەواز بۆ ئەوانە دەکرا کە کوڕی دەجال ئەبینن بە زووترین کات شوێنەکەی دەست نیشان بکەن.خێڵەکەی زۆریش چاوەڕوانی دەرکەوتنی ئیمامی مەهدی بوون.نەجەف و کەربەلا کەسەکی تریان نە دەگرت.بەشێکی زۆریان بە پێیان و زۆریشیان بە پێی پەتی خۆیان گەیانبووە ئەوێ،بێ گومان خێڵەکەکیش بە پیادە و ئ□ڤ□□ن.

ئەو بەچوونە پووکایەوە.بەمبی ئەتۆمییە،ئەمە ڕای زاڵە بوو پاش پووکانەوەی ئەگەری ئاخر زەمان.هەندێک دەیان ووت ئەمریکایە و لە وەزعەکە تووڕەیەو تۆڵەی ئەو سەربازانە ئەکاتەوە کە لە هەردوو شەڕەی کەنداو و شەڕەکانی تر لە دەستی داون و ئەو پارانەش کە لە عێراقدا خەرجی کردووە.هەندێک دەیان ووت ڕووسیایە و کەمیش نەبوون ئەوانەی کە پێیان وابوو بەریتانیایە.بە وەرگرتنی زانیاری هەموو بە دیار کەناڵە بیانییەکانی هەواڵ دانیشتن و چاوەڕوانی ئەوەیان دەکرد کە گرێی ئەم ڕووداوەیان بۆ بکەنەوە.`

ساتە وەختی تەقینەوەکە :-

لە بیابانەکانی عێراقدا دەعبایەکی بێ شومار دەرکەوتن ،ئەمانە زل و زەبەلاح بوون دەیناسۆڕیان دەکرد بە پارووێک .ئەم دەعبایانە توانایەکی لە ڕادە بەدەریان هەبوو ،هەستەکانیان هەزاران جار لە هەستی مرۆڤ بەهێزتر بوو.لە دووری دەیان کیلۆمەترەوە بۆنی شتیان دەکرد و چاویشیان بە قەد ئەوە حوکمی دەکرد.ئەمانە لە یەک کاتدا توانای بۆمباران کردنی چەندین شوێنیان هەبوو.دیقەتی پێکانی ئامانجەکان لای ئەوان وەک هیچ چەکێکی ئەم سەردەمە نەبوو.ئەوان هەڵەیان نەدەکرد،چیان بویستایە لە چەند ساتێکدا دەیان کردە ئامانج و هەپروون بە هەپروونیان دەکرد.تا بڵێی زیرەک و بە ئاگا بوون گوێیان لە دەنگی پێی مێرووڵەش دەبوو.ئەوان نەدەخەوتن هەمیشە چاوکراوە و بێخەبەر بوون و هیچیشیان نەدەخوارد ،تێکەڵەیەک بوون لە ڕۆبۆت و بوونەوەر.

لە نەو ئاپوورای ئەو دەعبایانەوە بوونەوەرێکی کەڵەگەت

دەرکەوت، بەژن و باڵای سێ بەقەد بەژن و باڵای کەڵەگەترین مر□ق د□بوو.،چاوەکانی دەبریقانەوە و لەپی دەستیشی بە قەد سەرە بێڵێک دەبوو.ڕیشێکی پیاوانە دەم و چاوی شاردبۆوە و قژێکی ژنانەش بەسەر و شانیدا هاتبووە خوار، بە جۆرێک کەس نەیدەزانی ژنە یان پیاو.کە ئەو دەرکەوت دەعباکان هەموو چاویان تێبڕی و چاوەڕوانی فەرمان بوون.دەستی ڕاستی هەڵبڕی و هێنایە خوارەوە.دەعباکان هەموو لەسەر ئەژنۆ دانیشتن.بە دەنگێکی گڕی ئەفسووناوی کەوتە قسە کردن بۆ دەعباکان.

(بیرتان نەچێت ئێمە بۆچی لێرەین،کارێکم ناوێت پێچەوانەی ئەو ئامانجە بێت کە بۆی هاتووین.کەس ب□ بێ پرسی من خاڵی سەر باڵی پەپوولەیەکیش ناڕوشێنیت.کەمێکی تر بەرەو بەغا بەڕێ دەکەوین، بەشێکتان لەگەڵ من دێن و ئەوانی تریش بە شار و شارۆچکە و لادێکاندا ب□□او دەبنەوە.ئاگادار بن ئەمەنە نەرم بڕۆن بەڕێوە زیان بە زەمینی بەر پێتان نەگەیەنن،خۆتان لە خانوو و باڵەخانە بەرزەکان بپارێزن.بەدەم کەسەوە پی مەک□ن و مۆڕەش لە کەس مەکەن.کەس تاوانبار نییە تا من بڕیاری لەسەر نەدەم.ئێستاش هەریەکە و بەرەو شوێنی دیاریکراوی خۆی بچێت.

هەموویان هەستانە سەر پێ و هەر کۆمەڵەو بەلایەکدا ڕۆی هەندێکیشیان لەگەڵ بوونەوەرە کەڵەگەتەکە بەرەو بەغا بەڕێ کەوتن.

بەغا/مەیدانی ئازادی

بوونەوەرە کەڵەگەتەکە وەستاوە دەعباکان چوار دەوریان گرتووە.کەس دیار نییە.خەڵکی بەغا و بگرە خەڵکی شارەکانی تریش لە ماڵ خۆیان حەشار داوە. ترسێکی گەورە دای گرتوون و هەزار و یەک خەیاڵ و لێکدانەوە و بۆچوون مێشکی بەگیر هێناون.کێن ئەمانە ،بۆ چی و لە کوێوە هاتوون؟ بۆچوونێک ک□ بەسەر هەموو بۆچوونەکانی تر خۆی زاڵ کردبوو ئەوە بوو کە ئەمانە لە ئەستێرەیەکی ترەوە بۆ داگیرکردن و تاڵان کردنی زەوی هاتبن.هەندێک دەیان ووت هەموومان دەکوژن،هەبوو دەی ووت هەمووم ان لەگەڵ خۆیان دەبەن بۆ ئەستێرەکەی خۆیان،هەشبوو دەی ووت کەشفێکی زەوی دەکەن و لێی دەکۆڵنەوە و هەرچیان پێویست بێت دەیبەن و دەڕۆن،بەڵام ئەوەی کە لە هەموو ماڵێک میوان بوو ،ترسێکی بێ سنوور، بەڵکو تۆقین بوو.

دڵەراوکێیەک بە خەڵکەوە دیار بوو کەس نانی بۆ نەدەخورا.

بوونەوەرە کەڵەگەتەکە دەنگێکی بەرزی ئەفسووناوی هەبوو ،گەر بیویستایە لە دووری هەزاران کیلۆمەترەوە دەنگی دەبیسترا و بەشێک لە وڵاتانی دراوسێش گوێیان لێی دەبوو..ئەو دەیزانی هەمووان دەترسن و دەشی زانی کەس بۆ بینی نایەت ،بۆیە دەستی کرد بە قسە

کردن.

مــــن نـــاوم مانادەراســـە، ئەمە لە هەســـارەی ڤاناتەنیســـەوە هاتووین.هەزاران ساڵە چاودەری زەوی و چەند هەسارەیەکی تر دەکەین کە ژیانی تیایە،بەڵام قەت نەمان ویستووە تێکەڵ بە کار و بار و ژیانی هیچێک لەو هەسارانە بین،چونکە هیچ خاڵێکی هاوبەش لەنێوان ئەمە و ئەوانــــدا نییە.ئەمە زیرەکترین بـــوونەوەری گەردوونیـــن ،تواناییەکانمان بە بەراورد بە تواناییەکانی ئێوە ملیۆنەها جار زیاترە.ئەزانم هەمووتان دەتانەوێ بزانن ئەمە بۆچی هاتووین و نیازمان چییە.بۆیە باش گوێ بگرن.

هەســارەکەی ئێمە پڕە لە بـــوونەوەری زیـــرەک و لێهاتوو،ساڵـــانە پێشبڕکێیەک بە دەستنیشان کردنی زیرەکترین و بەتواناترین بوونەوەر بەڕێوە دەچێت. بۆ ماوەی سەد ساڵە من بە پلەی یەکەم دەردەچووم .ئەمساڵ بوونەوەرێکی تر ململانێیەکی سەرسەختانەی لەگەڵدا کردم ،ئەو ناوی ماناڤەریسە .من و ئەو بۆ ماوەی دوو مانگ بە چەندین شێوە تـاقی کـرایـنەوە.لە هەمـوویـانــدا دەرچووین،هەزارەهــا پرسـیـارمان ئاڕاستە کرا وەڵامی هەموو پرسیارەکانمان بە دروستی دایەوە..هیچ ڕێگایەک نەما بیگرنە بەر بۆ تاقی کردنەوەمان، بەڵام هیچمان بەسەر ئەوی تردا سەر نەکەوت.ئەبوایە کەسێکمان وەک براوە دەست نیشان بکەن..بۆ یەکلا کردنەوەی ئەم کێشەیە پەنایان بردە بەر ئەراڤاراس ،ئەو کاروباری ئەستێرەکەمان بەڕێوە دەبات،ئەوەی کە` ئێوە پێی دەڵێن سەرۆکی حوکمەت یان دەوڵەت .ئەو پێشنیارێکی کرد کە بریتی بوو لە ناردنی ماناڤەریس بۆ ناوچەیەک لە هەسارەی تەکانەسار و منیش بۆ عێراق.ئەراڤاراس پێی ووتم،لەسەر زەوی وڵاتێک هەیە بە ناوی عێراق ،پڕیەتی لە شتی سەیر و سەمەر،ئەوان حکومەتیان هەیەو بڕیاریان نییە،پەرلەمانیان هەیەو یاسایان نییە،نەوتیان هەیە و خەڵکەکەی لە زستاندا ســـەرمایەتی،بودجەیەکی زەبەلاحیـــان هەیەو خەڵکەکەی برسییە،ووتی ئەمانەو چەندین کێشەی تر کە مەحاڵە بەخەیان چارەسەر بکرێت.ووتی تۆ ئەڕۆیت و پێنج ساڵ ماوەت هەیە بۆ بوونیات نانەوەی ئەو وڵاتە و بنبڕ کردنی کێشەکانیان و دابین کردنی خۆش گوزەرانی بۆ هاوڵاتییەکانی.ماناڤەریسیش بە هەمان مەبەست ئەچێت بۆ ئەو ناوچەیەی هەسارەی تەکانەسار کە کێشەکانیان هاوشێوەی کێشەکانی عێراقە.هەر کامێکتان لەو ماوەی ئەو پێنج ساڵەدا توانیتان کارێکی باشتر ئەنجام بدەن ئەو نازناوەکە دەباتەوە.

مــن بەر لەوەی بێــم بۆ ئێـــرە یەک ســـەعات لێکۆڵینەوەم لەســـەر هەسارەکەتان بە گشتی و عێراق بە تایبەتی کرد.ئێستا هەموو شتێک دەربارەی ئێوە ئەزانم.

ئەبێ ئەوە بزانن كە لەم ساتە وەختەوە من بڕيار دەرى يەكەمم لەم وڵاتە ،كەس بۆى نييە گفتوگۆ لەسەر هيچ بڕيارێكم بكات.سوپا يەكم هێناوە نەك هەر وڵاتەكەتان بەڵكو دەتوانن لە چەند خولەكێكدا تەواوى زەوى بكەن بە خۆڵەمێش.،بەڵام لەوە گرنگتر ئەوەيە كە بزانن من ديكتاتۆرم و هاتووم بە پراكتيكێكى دكتاتۆرانەوە ئەوە بخەمەوە سەر ئەو سكەيەى كە بەرە و خۆشگوزەرانى و داد پەروەريتان ئەبات.تا بێيت ميهرەبان دەبم و تا بشێت بێ بەزەيى.ميهرەبان لە ڕويى هەموو ئەوانەى كە بڕيار و فەرموودەكانم جێ بە جێ ئەكەن و كار و كردارەكانيـان دەخەنە خزمەتـى و بێ بەزەيـى بەرامبەر ئەوانەى كە تەگەرە دەخەنە بەردەم ئامانجەكانم.
من بە يەكلا كردنەوەى كێشەكانتان پلانێكى پێنج ساڵيم داڕشتووە كە بريتييە لە:

يەكەم :
هەرچى حيزب و ڕێكخراوى سياسى و مەدەنييە هەڵدەوەشێتەوە.
دووەم:
هەڵوەشاندنەوەى حوكمەت و پەرلەمان و هەموو دام ودەزگاكان.
سێيەم:
هەڵوەشاندنەوەى سوپا و ميليشيا و هێزەكانى پۆليس و ئاسايش و هەموو هێزە چەكدارەكانى تر.
چوارەم:
پێكهێنانى حوكمەتێكى كاتيى لە كەسانێك كە پێشتر هيچ پۆستێكى دەوڵەتى و سياسيان نەبووە و ئەندامى هيچ حيزب و گرووپێك نەبوونە
پێنجەم:
هەر كەسێك لە ماوەى ڕابردوودا بە شێوەيەكى ناشەرعى و نا ياسايى هەر بڕە پارەيەكى حوكمەتى خواردووە يان كەوتۆتە لا پێويستە لە ماوەى يەك مانگدا ڕادەستى حوكمەتە كاتييەكەى بكاتەوە.دڵنياشتان دەكەينەوە كە هەموو دۆكيومێنتەكانمان لەلايە و هەركەسێكيش بەدەم ئەم داواكارييەوە نەيەت سزا دەدرێت.
شەشەم:
تا پێنج ساڵى تر هيچ هەڵبژاردنێك ناكرێت،وڵات ئەو حوكمەتە بەڕێوەى دەبات كە ئێمە هەڵى دەبژێرين.
حەوتەم:
پاش تەواو بوونى پێنج ساڵەكە ئێمە عێراق جێ دەهێڵين و حوكمەت دەست دەكات بە ئامادەكردنى زەمينەكانى هەڵبژاردن و لە پاش هەڵبژاردنيش حيزبى براوە دەتوانێت حوكمەت پێك بێنێت.
هەشتەم:

لەماوەی ئەم پێنج ساڵەدا هەر گروپێک دەتوانێت حیزبی تازە پێک بێنێت لەسەر بنەمای خزمەت کردنی تەواوی خەڵکی عێراق و بەدەر لە هەستی تایەفەگەری و نەتەوەیی.هەموو حیزبەکیش دەبێت پڕۆژەیەکی دە ساڵیی بۆ بەڕێوە بردن و پێشخستنی عێراق و تەواکردنی کارەکانی حوکمەتە کاتییەکە هەبێت و دەتوانێت لە ماوەی ئەم پێنج ساڵەدا ئەندام گیری بکات و بەرنامە و پڕۆژە چاکسازییەکانی خۆی بە خەڵک بگەیەنێت

نۆیەم:

لەمڕۆوە دەست دەکەین بە وەرگرتنی سیڤییەکانتان.هەرکەسێک لە خۆی ڕادەبینێت دەتوانێت سیڤی بۆ هەر پۆستێک کە دەیەوێت پێشکەش بکات.هیچ مەرجێکمان بۆ خۆ کاندید کردن نییە جگە لە دەست پاکی و دڵسۆزی و نییەت چاکی.سیڤی وەرگرتن لە پاش دوو هەفتە کۆتایی پێ دێت.

ئەمە پووختەی پلانەکەی منە و چاوەڕوانی سیڤییەکانتان دەکەین بە پۆستەکانی حوکمەتە کاتییەکە.سوپاس بۆ گوێ گرتنتان.

خەڵکی عێراق کە ئەمەیان بیست دڵنیاییەکیان لەلا دروست بوو و وەڵامی زۆر پرسیاریان وەرگرتەوە و خۆشحاڵ بوون کە ئەوان بە مەرامێکی خراپ ڕوویان تێ نەکردوون.

خەڵکێکی زۆر دەستیان کرد بە ئامادە کردنی سیڤییەکانیان.حیزب و ڕێکخراو و سیاسەت مەدارەکانی عێراق دەیان زانی بەرانگار بوونەی مانادەراس خۆ کوژییە ،بۆیە هەر زوو هەمووان حیزبەکانیان هەڵوەشاندەوە . پەیتا پەیتا هێزە چەکدارەکان چەکەکانی خۆیان تەسلیم دەکردەوە تا وای لەهات ماڵەکان خاڵی بوونەوە لە هەموو جۆرە چەکێک.گەندەڵەکانیش بەو سەدان ملیار دۆلارەی کە هەڵیانلووشی بوو خەزێنەی دەوڵەتیان گەرم کردەوە.

ڕۆژی یەکەمی پاش ووتارەکە مانادەراس هەزارەها سیڤی بەدەست گەیشت و تا دوو هەفتەکە کۆتایی هات ژمارەکە گەیشتە سەدان هەزار سیڤی.

مانادەراس کە لە بەهێزترین کۆمپیوتەری ئەم سەردەمە زیرەک تر بوو بە خێراییەکی ڕادەبەدەر مامەڵەی لەگەڵ سیڤییەکان کرد و کەسی شیاوی بۆ حوکمەتە کاتییەکە دەست نیشان کرد.ئەوانەی کە هەڵی بژاردبوون هەموو کەسی سادەو ساکاری نێو کۆمەڵگا بوون .دەیزانی هەڵبژاردنی ئەوان دەبێتە جێی سەرسوڕمانی هاولاتیان بۆیە لە ڕۆژی ئاشکەرا کردنی ناوەکاندا ووتی:

ئەمڕۆ پۆستەکانی حوکمەت دابەش دەکەین، هەروەها پوختەیەکیش لە سیڤی کاندیدکراوەکان دەخەینە بەرچاو.ئەزانم پێتان سەیر ئەبێت کە ئەوانمان بۆ ئەو پۆستانە هەڵبژاردووە، بۆیە پێم خۆشە پێتان بڵێم

کە لای من نییەت و ڕاستگۆیی و دڵسۆزی دەکەوێتە پێش بڕوانامە و توانایی و لێهاتوویییەوە.لە ئەنجامی کار کردندا دەتوانی ئەمانەی دوایی بەدەست بهێنیت، بەڵام پێچەوانەکەی ڕاست نییە.هەروەها ئەوانەی کە پۆستەکان وەردەگرن گەر دوو دڵ بوون لە هەر بڕیارێک کە دەیانەوێ بیدەن،دەتوانن ڕاوێژ بە کەسی لێهاتووی بواری بڕیارەکە بکەن .

مانادەراس زۆر خۆی بە سیقییەکانەوە خەریک نەکرد.ئەو کە ڕاستگۆیی و دڵسۆزی و نییەت چاکی لە هەر شتێکی تر بە گرنگتر بوو چەند سیقییەکی هەڵبژارد کە خاوەنەکانیان کەسانی سادەو ساکار بوون و هیچ بڕوا نامەیەکیان نەبوو بگرە هەندێکیشیان نەخوێندەوار بوون.بۆ نموونە ئەو پیاوەی کە بە سەرۆکایەتی حوکمەت هەڵی بژاردبوو بەشێک لەسیقییەکەی بەم شێوەیە بوو

(من یانزە مناڵم هەیە.لە پاش لەدایک بوونی مناڵی بچووکەکەمان هاوسەرەکەم بە نەخۆشییەک هەردوو چاوی لەدەستدا..من سەرباری ئەوەی کەدە سەعات لە نانەوا خانەیەک گونکم ئەبەی ،کە دەهاتمەوە بۆ ماڵ ئەرکە بەجێماوەکانی ماڵەوەشم ڕائەپەڕاند.هەر یانزە مناڵەکەم کەلیژیان تەواو کردووە.کچ و کوڕەکەم دکتۆرن و دوو کوڕو کچێکی ترم ئەندازیار و دوو کچ و کوڕێکیشم مامۆستان و کوڕێکم شانۆکارە و کچێکم ڕۆمان نووسە و کوڕەکەی تریشم پارێزەرە.ژنم بە هەموو کوڕەکانم هێناوە و کچەکانیشم هەموو شوویان کردووە. تا توانیبێتم نەم هەشتووە کاتم بە فیڕۆ بڕوات و بەیارمەتی مناڵەکانم خۆم فێری خوێندن و نووسین کردووە.لەو ئابلووقە ئابووریەی کە بەسەر عێراقدا سەپێنرابوو من جۆرەکی تازەم لە ئارد داهێنا کە تێکەڵەیەک بوو لە چەند دانەوێڵەیەکی هەرزان و تەندروست،خۆڵەکێکی زۆر سوودیان لە دەبینی.خانوویەکم بە شان و بازووی خۆم و مناڵەکانم درووست کردووە و هەموویانم لەوەدا پێ گەیاندووە.چیرۆک دەنووسم و تا ئێستا دوو کۆمەڵە چیرۆکم لە دوو تۆی دوو کتێبدا بڵاو کردۆتەوە و ئێستاش سەرقاڵی لە چاپدانی کتێبی سێیەمم.لە پاش پێگەیاندنی مناڵەکانم سەفەرێکی زۆرم کردووە و بەچاوی فێربوونەوە لە کەلتور و فەرهەنگی گەلانی ئەو وڵاتانە ڕوانیوومە کە سەفەرم بۆ کردوون.مێژووی زۆربەی گەلانم خوێندۆتەوە و لە سەرکەوتن و شکستەکانیانم کۆڵیوەتەوە.من دەزانم هەموو کارێک بە پارە ئەنجام دەدرێت، بەڵام ئەگەر من ببم بە سەرۆکی حکومەت، وەزیرەکان لەسەر ئەوە ڕادێنم کە بە کەمترین پارە باشترین کار ئەنجام بدەن)

سیقی وەزیری کارەبا کە هی ئافرەتێک بوو کە ژنی ماڵ بوو زۆر لەوە سادەتر بوو. لە بەشێکیدا هاتبوو

(مـن سـێ جـار كارەبـا گرتـوومی وپەنجەیەكـم بەو هۆكـارەوە قرتاوە.مناڵێكم لە بەفر و سەرما زۆرەكە بەدەم هیتەرێكی كوژاوەوە ڕەق بۆتەوە.هەموو مانگێك سی هەزار لە مەعاشە دووسەد هەزارییەكەم دەدەم بە موەلیـدەی گەڕەك.لەو چـوار ئەمپێـرەش كە لە بەرامبەردا وەری دەگـرم دوو ئەمپێـری دەدەم بە دراوسـێ نەدارەكەمـان.قەدری كارەبا لای منە و هەموو هەوڵێك دەدەم بۆ ئەوەی كارەبای بیست وچوار سەعاتی بگەیەنمە هەموو شار وشارۆچكەكان و بگرە لادێكانی عێراقیش)

ئەوەشی كە بۆ وەزیری توجارەت هەڵی بژاردبوو سیڤییەكەی كەمتر لەوانی تر سادێ نەبوو

(من عارەبانەیەكم هەیە میوە و سەوزەی لەسەر دەفرۆشم .هەموو بەیانییەك سەعات سێ لە خەو هەڵدەستم وخۆم دەگەیەنمە علوە، تاوەكو بە نرخێكی گونجاو باشترین میوە و سەوزە بەدەست بێنم.من هەمیشە لە پاش یەكسان كردنی هەردوو تای تەرازووی□ك□وە بە میوەیەك یان چەند چڵە سەوزەیەك لایەكیان قورستر ئەكەم.بە قەرزی كورت خایەن و درێژ خایەن ڕزقەكانم دەفرۆشم .من كە عارەبانەكەم سەرچاوەی بژێوی ژیانمە بە باشی دەیپارێزم .میوە و سەوزە ڕزیو و تەپیوەكان جیا دەكەمەوە و دەیـدەم بە بـاڵنـدەكان.كە هەسـت دەكەم شتەكـانم دەمێننەوە، یان هەرزان فرۆشیان دەكەم، یانیش بە خۆڕایی دەیدەم بەوانەی كە توانای كڕینیان نییە)

بەم جۆرە مانـادێراس پۆسـتەكانی دابەش كـرد وحكـومەت دەسـتی بە كارەكانی كرد.مانادێراس بڕیاری دابوو هیچ دەست تێوەردانێك لە كار و بـاری حكومەتـدا نەكـات تەنهـا ئەو كاتـانە نەبێـت كەدەسـت تێوەردانەكە دەبێت بە زەروورەت.

لەبەر ئەوەی عێراق لە هەموو ڕووەكانەوە وێران بوو، هەر كارێك دەكرا جێگای خۆی دەگرت.وەزیرەكان هەركس□و لای خۆیەوە ئەوەی بە پێویسـتیان زانـی كردیان.سـەرەتا بە هۆی نەشـارەزاییەوە دووچاری هەندێك گرفت بوون، بەڵام پاشتر بە یارمەتی خەڵكانی پسپۆڕ و شارەزا كارەكانیان ئاسانتر بۆوە.ووڵاتانی دراوسێ لە سەرەتادا نەیان دەویست هاوكاری بەدیهێنانی ئامانجەكانی مانادێراس بكەن ،ئ□و□یش كە گرەوی تەنها لەسەر عێراق كردبوو بۆی نەبوو دەست لە كاروباری ئەوان وەردات،بەڵام دواتر ووڵاتانی دراوسێ و هەموو ووڵاتەكانی دونیا ملیان بۆ بەرژەوەندییەكانیان كەچ كرد و كەوتنە بازرگـانی كـردن و وەبەرهێنـان لەعێـراق.زۆری نەبـرد ووڵـات پێشكەوتنێكی بەرچاوی بە خۆیەوە بینی.جووتیارەكان هەموو بوون بە خاوەنی تراكتۆر و دەڕاسە و ئۆتۆمۆبیلی پێویست بۆ گواستنەوەی بەرهەمەكانیان.بەرهەمە كشتوكا□یی□كان ئەمەنە زیادیان كرد ،بەشێكی

ڕەوانەی ووڵاتانی دراوسێ دەکرا.کارگەیەکی زۆر دامەزراو خەڵکێکی زۆری لە بێکاری ڕزگار کرد.کارەبا لە هەموو شارۆچکە و لادێکان بیست و چوار سەعات هەبوو، تەنانەت ڕەوەندەکانی بیابانیش کە لەنێو چادرەکاندا دەژیان بەهرەمەند بوون لە کارەبا.هێزی چەکداری بە شێوەیەکی مۆدرن دروست کرایەوە و ئاسایش بەشێوەیەک بەرقەرار بوو دەتتوانی لە نێو کۆڵاندا فەردەیەک زێڕ بکەیت بە تەختی خەوتن.جادە و بانەکان هەموو بە شێوەیەکی سەردەمیانە قیرتاو کرانەوە و خەستەخانەیەکی زۆر درووست کرا کە توانای چارەسەر کردنی نەخۆشییە هەرە قورسەکانیان هەبوو.خوێندنگاکان بوون بە شوێنی پەروەردەیەکی مۆدرن و تەندروست.

عێراق بە شێوەیەک کەوتە خێر و خۆشییەوە خەڵکی ووڵاتانی دونیا دەهاتنە سەر شەقام و داوایان لە مانادێراس دەکرد کە هەرچی بۆ عێراق کردووە بۆ ئەوانیشی بکات،بەڵام ئەو ئامانجەکەی سنووردار بوو، عێراق و بەس.
شان بە شانی دەست بەکاربوونی حکومەت چەند حیزبێکی سیاسی پێک هێنران و خۆیان بۆ هەڵبژاردنی داهاتوو ئامادە دەکرد.هەموو پڕۆژەی دە ساڵییان ئامادە کردبوو کەتەواوکەری ئەو کارانە بوون کە لە هەموو بوارەکاندا ئەنجام درابوون.پێنج ساڵەکە کۆتایی هات وهەموو شتێک بە دڵی مانادێراس و خەڵکی عێراق بەڕێوە چوو.مانادێراس هەستی بە خۆشییەکی بێ هاوتا کرد،هەستێک کە بارگاوی بوو بە خۆشی سەرکەوتن لە ناخیا دەهات و دەچوو .دەیزانی وادەکەی بەرەو تەواو بوون دەڕوات و ئەبێ بگەڕێتەوە بۆ ئەستێرەکەی خۆیان.ووتاری ماڵئاوایی خۆی پێشکەش کرد.
(خەڵکی عێراق من وادەی گرەوەکەم کۆتایی هاتووە.کاتی ئەوەیە خۆم و سوپاکەم بگەڕێینەوە بۆ هەسارەکەی خۆمان.ئەوەی مایەی دڵشادی و خۆشییە بۆ من ئەوەیە کە کارەکان وا بەڕێوە چوون کە هیوام بۆ دەخواست..ئێوە ئێستا خاوەنی حکومەتێکی کارامە و د□س□□ز و تەندروستن، خاوەنی ژێرخانێکی بەهێز و حاشاهەڵنەگرن.شەمەندەفەری پرۆسەی سیاسی و ئابوری و کۆمەڵایەتیتان کەوتۆتە سەرسکەی خۆی و گەلانی دونیا ئیرەییتان پێ دەبەن.ئێمەدەڕۆین و ئێوەش بە هەڵبژاردن دەبن بە خاوەنی حکومەتێکی نوێ.دڵنیام ئەم حکومەتەی ئێستا لەسەر خستنی پرۆسەی هەڵبژاردن درێخی ناکات.هیوادارم حکومەتی نوێی عێراق جێ پێی ئەم حکومەتە هەڵگرێت و عێراق بەردەوام بێت لە هەڵنانی هەنگاوی دروست و تەندروست بۆ پێشکەوتنی زیاترو خۆش گوزەرانی زیاتر بۆ هاوڵاتییەکانی.من هەر ئەمڕۆ سوپاکەم کۆ ئەکەمەوەو عێراق جێ دێڵین .ماڵ ئاوا و سەرکەوتنتان ئاواتمە.

پاش مانادەراس:

مانادەراس و سوپاکەی عێراقیان جێهێشت و گەڕانەوە بۆ هەسارەکەی خۆیان.کۆمسیۆنێک بۆ بەڕێوبەردنی هەڵبژاردن دامەزرا و دەستی کرد بە کارەکانی.سەرەتا حیزبێکی زۆر خۆی ناونووس کرد و تا دەهات ژمارەی حیزبەکان ڕوو لە زیاد بوون بوو.کە وادەی تۆمار کردن تەواو بوو ژمارەی حیزبەکان گەیشتبووە دوو سەد و پێنج حیزب.بەرنامەی حیزبەکان زۆر بەیەک دەچوون، هەمووشیان سوێندیان بە مانادەراس دەخوارد و گرەویان لەسەر جێ بەجێ کردنی ڕێبازەکەی دەکرد.
کە بانگەشەی هەڵبژاردن دەستی پێ کرد حیزبەکان بارەگاکانیان پڕ کرد لە وێنەی مانادەراس،لە خوار وێنەی هەر کاندیدێکیشەوە ووتەیەکی مانادەراس دەبینرا.ئەم لێکچوون و نزیک بوونە لە بەرنامە و دید و بۆچوون و داکۆکی کردنە لە ڕێبازی مانادەراس، سەری لەخەڵکی شێواند ، نەیان دەزانی دەنگ بە کامە حیزب بدەن ،کامیان نزیکترن لە ڕێباز و ئامانجەکانی ئەو.

من یەکێک بووم لەوانەی کە سەرم سوڕمابوو و نەم دەزانی کام حیزب شایستەی بردنەوەی هەڵبژاردنە و کامیان دەتوانن کارەکانی مانادەراس تەواو بکەن.دەستم کرد بە گەڕان و سوڕان و پرسیار کردن.سیاسەت مەدارێکی زۆرم دووان،لەگەڵ ڕۆشەنبیرێکی زۆر گفتوگۆم کرد،ڕای چەندین نووسەر و ڕۆژنامەنووس و بگرە ئەدیب و هونەرمەندم وەرگرت،بەڵام نەگەیشتم بە هیچ ئەنجامێک.تێگەیشتم کە ئەوانیش وەکو من بەدەم هەمان کێشەوە دەناڵێنن.تووشی بن بەست بووم و نائومێدییەکی بە سنوور دای گرتم.دواتر تروسکاییەک ئومێدم بەدەست هێنایەوە، کاتێک پێیان ووتم پیرەمێردێکی گوند نشین بە ڕاو بۆچوونە دروستەکانی بەناوبانگە.ئەیان ووت ئەو زۆر دونیا دیدەیە و پرسیاری زۆر قورس بەشێوەیەکی زۆر سادە وەڵام ئەداتەوە..تەمەنی نزیک بە سەد ساڵە ،شایەتی زۆربەی شۆڕش و هەڵچوون و داچوونەکانی عێراقە..خۆم کۆ کردەوە و وەک دوا چارە بۆ وەرگرتنەوەی وەڵامی پرسیارەکەم ڕووم لە لادێکە کرد.
پیرەمێردەکە لە ژوورێکی بچکۆلانەدا ئەژیا کە جگە لە دوو بەڕە و سەرینێک و سەپایەکی دار هیچی تری تیا نەبوو.پێشتر پێیان وتبووم کە ئەو پیاوە زۆر کەم قسە ئەکات و زەحمەتە وەڵامی پرسیارەکەت بداتەوە، بۆیە کە چووم هیوایەکی زۆرم نەبوو کە بە وەڵامەکەوە بگەڕێمەوە.من ئەم ووت پیرەمێردێکی نەخوێندەواری سەد ساڵە لە کوێ دەتوانێت وەڵامی پرسیارێک بداتەوە کە مێشکی ملیۆنەها کەسی جەنجاڵ کردووە.من پێم وابوو وەڵامی ئەو پرسیارە لای فەیلەسوفەکانە ،لای

قاڵ بووەکانی ناو دونیای سیاسەت، لای ئەوانەی کە دەیان کتێب لە ساڵێکدا دەخوێننەوە، بەڵام لەوانە هەموو نا ئومێد ببووم .کە خۆم کرد بە ژووری پیرەمێردەکەدا، ئەو پاڵ کەوتبوو ،ن□ ب□ز□یەک بە لێویەوە دەبینرا و نە بچووکترین ئومێد بە ڕووخساریەوە دیار بوو.کە منی بینی حاڵەتی دانیشتنی وەرگرت ، بە ووشەیەک بەخێرهاتنی کردم، سوپاسم کرد و ئەو هیچی نەووت..زانیم من ئەبێ ئەو بدوێنم .ووتم خاڵە گیان من زۆر کاتت لێ ناگرم تەنها بۆ وەڵامی یەک پرسیار هاتووم هیچی تر.ئەزانم حەزت بە قسە کردن نەماوە و ئەزانم گفتوگۆ لەگەڵ کەسدا ناکەیت،ئەشزانم لە مێژە ڕای خۆت بەکەس نەوتووە و لەسەر هیچ قسە ناکەیت، بەڵام هاتوومەتە ماڵەکەت و ئەرکی خانە خوێییت بە وەڵامدانەوەی تەنها یەک پرسیار جێ بە جێ بکە.

سەرەتا هیچی نەووت دواتردیار بوو بیر لە داواکارییەکەم ئەکاتەوە، سەری هەڵبڕی و سەیری کردم .

– لە ڕێیەکی دوورەوە هاتوویت دڵت ناشکێنم ،بەڵام لە پرسیارێک زیاتر وەڵام نادەمەوە،

خۆشی□ک سەرتاپای جەستەی داگرتم و پێم ووت.

خاڵە گیان وەک ئەزانی عێراق لە سەر و بەندی هەڵبژاردنە و زیاتر لە دوو سەد حیزبیش بەشداری لە هەڵبژاردنەکە ئەکەن.ئەم حیزبانە هەموو خۆیان بە میراتگری مانادێراس ئەزانن و هەمووشیان جەخت لەسەر پەیڕەو کردنی بەرنامەکەی ئەکەنەوە.من ئەمەوێ وەکو هاوڵاتییەک بەشداری لە پرۆسەی گەشە کردن و بەرەو پێشچوونی عێراق بکەم،بەڵام نازانم کامێک لەم حیزبانە شایستەی ئەوەن کە متمانەی خۆمیان پێ بدەم.هاتنەکەم بۆ لای تۆ تەنها بۆ ئەو مەبەستەیە و هیچی تر.

پیرە مێرد سەرەتا هیچی نەووت.پێم وابوو وەڵامی پرسیارەکەم ناداتەوە، دواتر بۆ یەکەم جار بزەیەکم لەسەر لێوەکانی بینی.تێگەیشتم کە گات□ی بە عەقڵم دێت و چوونەکەشم بۆ لای ئەو بە نەفامی و بێ ئەقڵی ئەزانێت،لەگەڵ ئەوەشدا بزەکەی سەر لێوی خۆشی□کی لە ناخمدا چاند.دەستی برد بۆ قوتوی جگەرەکە و جگەرەیەکی قەمیشی داگیرساند و قومێکی لەجگەرەکە داو ڕووی تێ کردم

کوڕم؟

بەڵێ؟

ئەگەر ئەو حیزبانە هەموو خۆیان بە میراتگری مانادێراس ئەزانن و ئەیانەوێت هەنگاوەکانی ئەو هەڵگرن،ئەی بۆچی دابەش بوونەتە سەر دوو سەد حیزبی جیاواز؟ ڕاستە مانادێراس ب□ گ□ر□و ب□ ئ□□ر□ هاتبوو،ڕاستە ئەو لەو ماوە کەمەدا ک□ ل□□ر□ بوو نموونەیەکی جوانی نیشان داین،بەڵام مانادێراس حکومەتەکەی گ□□ی و ئەقڵی خەڵکەکەی

نەگۆڕی.مانادەراس کتێبێک بوو هەمووان پیشتر خوێندبوویانەوە ،بەڵام نەیان دەویست دەقەکەی بکەن بە کردار.تاکە کەس کە شایانی ئەوە بێت دەنگی پێ بدرێت مانادەراس خۆیەتی،چونکە ئەو خەڵکی هەسارەیەکی تر بوو.
ئەمەی ووت و سەری داگرت و دەستی کرد بە قومدان لە جگەرەکەی،دواتر بە دەستی ڕاستی دوو جار لە شانی چەپی دام .زانیم ئەمە کۆتایی قسەکانییەتی و ئیتر منی لەوێ ناوێت،منیش پێویستم بە ڕوون کردنەوەیەکی زیاتر نەبوو و ئەوەی کە بۆی چوو بووم بەدەستم هێنا.سوپاسم کرد و ماڵ و لادێکەم جێ هێشت.
لە ڕێ هەر دەمویست بیانوویەک بۆ دەنگدان بە حیزبێک بدۆزمەوە،بەڵام ئەو چەند دێڕەی پیرەمێرد وەکو دیوارێک لە نێوان من و بڕیارەکەم وەستابوو.هەرچیەکم شی دەکردەوە و هەرچییەکم لێک دەدایەوە بەر ئەو دیوارە ئەکەوت و لە بەین ئەچوو.من یان دەبوایە باجی گەمژەیی خۆم بدەم و حیزبێک هەڵبژێرم یانیش بە حەسرەتەوە چاوەڕوانی ڕوداوەکانی داهاتوو بکەم.یەکەمیانم هەڵبژارد و کەسم هەڵنەبژارد.

پاش هەڵبژاردن

هەڵبژاردن تەواو بوو،لەبەر ئەوەی حیزبێکی زۆر بەشداری لە هەڵبژاردن کردبوو وە بەرنامە و پڕۆژەی داهاتوویان هەموو بە یەک دەچوون و هەموو خۆیان بە قوتابی مانادەراس دەزانی،هیچ حیزبێک نەیتوانی بە تەنها حکومەت پێک بێنێت.لە ناو یەکتردا کەوتنە گفتوگۆ.خولیای پۆست وەرگرتن سیاسەت مەدارەکی زۆری لە بازنەی ململانێکان چەقاند.وڵاتانی دراوسێ هەلێکی باشیان بۆ ڕەخسا تاوەکو جێ پێی خۆیان لە بازنەی بەڕێوەبردنی عێراقدا بکەنەوە و ووڵاتانی دونیاش کەوتنە خۆیان و دەستیان بە بەرژەوەندییەکانیان پەیا ئەکرد.تا دەهات ئاگری ململانێکان زیاتر کڵپەیان دەسەند.حیزبە براوەکان بە لادان و پشت کردن لە ڕێبازەکەی مانادەراس یەکتریان تۆمەت بار دەکرد.حکومەت کە بە نەمانی مانادەراس بە باڵندەیەکی بێ پەڕ ئەچوو،بوو بە تەماشاچی و نەکەس گوێی لێ دەگرت و نەکەسیش ڕاوێژی پێ دەکرد.
ماوەیەکی زۆر تێپەڕی،هەرچەنێک بێت چەند حیزبێک نەچیری حکومەتیان لە نێوان خۆیاندا بەش کرد و هەندێک زۆر و هەندێک کەمی بەرکەوت.حکومەت دەست بەکار بوو.وەزیرەکان بەبێ گەڕانەوە بۆ سەرووی خۆیان کار و بارەکانیان جێ بە جێ دەکرد،لە ماوەیەکی پێوانەییدا خەزێنەی دەوڵەت بەتاڵ بوو.دەزگاکانی دەوڵەت پر بوون

لە تووتی و ڕێوی.جۆگەڵەی خزمەتگوزارییـەکان وەک ساڵی بێ باران
کەمیان کرد.،پڕۆژەکان زۆربەیان ئیفلیج بوون و بۆڕیە نەوتەکانیش
زیاتر نەزیف بوون.بە هەر چوار لادا نەوت دەڕۆی،نە ڕێژەکەی دیار
بوو نە داهات.کارگەکان لە پەل و پۆ کەوتن و کرێکارەکانیش بوون بە
هاوڕیی گیانی بە گیانی تەسبیح و فەیس بووک.بەها و ئاکارەکان وەک
داری پێکراو بەخەزان گەڵاکانیان دەوەری و (من) کورسی لە (ئێوە)
زەوت کرد.ڕەفەکان بە کاغەزی یاساکان باڵایان کرد و ئاشتی و
ئارامی و ئاسایش وەک کۆتری تەرە هەموو عێراق دەگەڕان و شوێنێکیان
بۆ نیشتنەوە بەدی نەئەکرد.نائومێدیش وەک سێبەر پێ بە پێ و سات بە
سات هاوڕیی هاوڵاتیان بوو.کەس نەیدەزانی دەستی تۆمەت بۆ کێ
ڕاکێشیت.هەموو دەیان ووت حیزبەکانی تر ناهێڵن بەرنامەکانی
مانادێراس جێ بە جێ بکەین .عێراق بووەوە بە کەلاوەکەی پێش هاتنی
مانادێراس و تروسکاییەک بۆ ب□ گ□□انکاری بەدی نەئەکرا.

ئەمڕۆ ئێوارە

ئیوارەیەکی درەنگە ،دونیا کش و مات. ژنان خەریکی ئامادـە کردنی
سفرەی ئێوارەن،پیاوانیش بە دیار سەتەلایتەکانەوە دانێشتوون،بەڵام
هەمووان چاوەڕوانی دەنگێک دەکەن ،دەنگێک کە لە مێژوودا
نەبیسترا بێت،دەنگێک بە ئاخری زەمان بچێت و سەرەتای زەمانێکی تر
بێت ،دەنگێک لەگەڵ پریشکی پەڕیوی شووشەی پەنجەرەکان ئاهێک بە
سینگی تاک بە تاکیان بێنێت و بزە بخاتەوە سەر لێوان و خوێن
بخاتەوە بەر دڵان ،دەنگێک هەموو سیحرەکان بەتاڵ بکاتەوە و هەموو
دوعاکان بگرێت،هەور بێنێتەوە بۆ ئاسمان و باران بەرێتەوە بۆ
بیابان.
دەنگێک........................

موئەیەد مەحمود(کاردۆ)
٢٤/١/٢٠١٩

زەرورەتی شۆرش ... جیهاد

موحەمەدا

(۳)

فەیلەسوفی پراگماتیکیی و پەروەردەناس(جۆن دێوی) دەڵێت: هەموو شتێک لەم دنیایەدا دەبێت لە خزمەتی مرۆڤدا بێت، بەو واتایەی مرۆڤ ئەو خەریە، کە هەموو ئەوەی هەیە لە سەر گۆی زەوی دەبێت بەدەوری مرۆڤدا بسوڕێتەوە، هەرچ بیر و ئایدایەک، یان هەرچ دیین و ئاینزایەک، هەرچ زانستێک لە خزمەتی مرۆڤدا نەبوو، پوچە. هەڵبەت ئەم قسەیە زۆر هەڵدەگرێت کە لێرەدا ڕەنگە دەرفەتی ئەو هەموو لێکدانەوەیە نەبێت. بەڵام مەبەستی دێوی ئەوە نییە هەموو سروشت و ئاژەڵ و زیندەوەرەکان و خاک و ئاو وێران بکرێت بە ناوی ئەوەی بخرێتە خزمەتی مرۆڤ و مرۆڤایەتیەوە، چونکە مرۆڤ و مرۆڤایەتی وێران دەبێت بە وێران بوونی ژینگەی سروشت و ئەوەی لە سروشتدا هەیە، سروشت و هەموو ئەوانەی لە سەروشتدا هەن بە مرۆڤیشەوە، پێکەوە بەهایەکی گەورە دەدەن بە گۆی زەوی، دەنا گۆی زەویش لە وێرانەیەک زیاتر نابێت بە بێ بوونی مرۆڤ و ئاژەڵ و دارستان و ئاو و هەوا و هەموو زیندەوەرەکانی دیکە. دیین، کە مرۆڤ بە ئەفرێندراوێکی خوداوەند دەزانێت و دەناسێت، لای وایە کە مرۆڤ لە هەموو بوونەوەرەکانی تر پیرۆزترن، چونکە خودا ئەم پیرۆزیی و باڵاییەی داوە بە مرۆڤ، بەچوون و دیدگای دیین وایە کە مرۆڤ لەسەر باشترین شێواز و بە تەواوکەیی خودا دروستی کردووە، (لقد خلقنا الانسان علی أحسن التقویم). بۆیە بەچوونیان وا بوو کە هەموو گەردوون بە دەوری گۆی زەویدا دەسوڕێتەوە، چونکە زەوی مرۆڤێ ئەفرێندراو و باڵاکەی خودای تیا دەژی، وەلێ کۆبرنیکۆس شۆڕشێکی گەورەی زانستی بەرپاکرد، کە سەلماندنی گۆی زەوی ناوەندی گەردوون نییە، بەڵکو زەوی و مانگ بەدەوری خۆردا دەسوڕێنەوە، خۆر ناوەندی گەردوونە، نەک زەوی. بە هەرحاڵ ئەمەی باسمکرد وەک پێشەکیەک بە ئەوەی بچمە ناو مەبەست و باسەکەی خۆمەوە لەم نووسینە کورتەمدا.

بە ئەوەی بشچمەوە سەر باسەکەم، وەک هەموو جارێک ئەم پرسیارە دەکەمەوە! بۆچی گەلان و کۆمەڵگەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوین و هەموو ئەو گەل و کۆمەڵگانەی بەختەوەر نین لە ژیانیاندا، بەردەوام خوێنڕشتن و جەنگ و ئاژاوە و پێکدادان لە نێوانیاندا هەیە، بەردەوام بە دەست هەژاری و کەمدەرامەتیی و نەخۆشی و پەککەوتن و نادادپەروەرییەوە دەناڵێنن؟

بە بڕوای من، کێشەی گەورە ئەوەیە، کە هەرچی دەوڵەت و حکومەتی

دیکتاتۆر و تۆتالیتارەکان و حیزبی چەتەگەر و فاشییەکان هەیە، کە فەرمانڕەوا و حوکمڕانن، لە هەرچ شوێن و وڵاتێکدا، کە بە سەدان هەزار و ملوێنان لە خەڵکی ستەمدیدە خۆیان بوون بە کۆیلەیان و ئاو و خاکەکی بە پێزن بە بووژانەوەیان، ئەمانە هەموویان، هەرچییەک بێت ئایدۆلۆژیەکانیان، دینیی بێت، یان بە ناو عەلمانی و زانستیی بێت، نا دیموکراسیی بن، یان بە ناو دیموکراسیی بن، هەموویان لە یەک پارادیمدا دەسوڕێنەوە. دەیان سەدەیە ئەم پارادایمە بووە بە بەردە ئاش و مرۆڤ و ئاژەڵ و هەموو سروشت وەک یەک دەهاڕێت. وەک ئاماژەشم پێدا ئاوی ئاشەکە خەڵکە ستەمدیدەکە خۆیەتی، ئاشەوان و هەڵسوڕێنەری ئاش و خاوەن ئاشیش حوکمڕانە ستەمکارەکانن. بێگومان لەم وڵاتانەدا، دەیان ئاشی جۆرا و جۆر نراوەتەوە بە هاڕینی مرۆڤ و سروشت، بە هاڕینی هەموو شتێک لە پێناوی کەمینەیەک لە حوکمڕانەکان و حیزب و دەسەڵاتە چەتەییگەرەکان. هەڵبەت لە نێوان خاوەنی ئەم ئاشانەدا کە لە هەرچ وڵاتێکدا دەیان حیزب دروست بوون بە گرتنەدەستی ئاشەوانەتی و بوون بە خاونی ئاش، بەردەوام لە ململانێی دەسەڵات وەرگرتندان کە ساڵانە خوێنی دەیان هەزار کەسی لە پێناودا بەهەدەر دەڕوات. هەمووشیان بە ناوی ڕزگاری و ئازدی مرۆڤەوە ئەم شەڕەو پێکدادانانە بەرپا دەکەن.

ئەمەوێت ئەوە بڵیم و پێی لەسەر دابگرم کە ئەو پارادایمە، ئەو بازنە و تەوقە خنکێنەرە، ئەو گۆماوە ئاو لەبەر نەڕۆشتووە، بە شەڕ و پێکدادانەکانی نێوان حیزبە فاشیەکان، حکومەت و دەوڵەتە فاشیەکان، چ لەگەڵ یەکتری و چ لە ناو خۆیاندا، تەنها یەک ئەنجام زیاتری نابێت، ئەویش نوێکردنەوە و تۆکمەکردنی بازنەی هەمان پارادایمە و هیچی تر، واتا هەمان کولتووری کۆمەڵایەتیی و سیاسیی و کولتووری درێژە پێدەدات لە فۆرمێکی جیاوازتردا. بە واتایەکی دیکە، هیچ گۆڕانکارییەک ڕوونادات، ئەگەر یەک لە دوای یەکی ئەم حکومەت و حیزب و دەوڵەتانە بە دوای یەکدا هەڵبوەشێنەوە، ماددام شۆڕشێکی کۆمەڵایەتیی سیاسیی لە پشتەوەی ئەو هەڵوەشاندنەوەیەدا نییە، کە بتوانێت ئەو عەقڵیەتە کۆنباو و کولتوورە سیاسیی و کۆمەڵایەتییە هەڵبوەشێنێتەوە و پارادایمێکی نوێی زانستی و مرۆڤدۆستیی و سروشتدۆستیی بهێنێتە جێگەی. هەرچی بە ناوی شۆڕش و بزووتنەوەی ڕزگاریخوازیی و گۆڕانکارییەوە کراوە لە ناو ئەم کۆمەڵگە و گەلانەدا، دووبارە هەمان عەقڵیەت تووندتر و بەهێزتر فەرمانڕەوایی گرتۆتەوە دەست. بەو پێیەی جەختکردنەوەوە دەڵێم، لە سەد ساڵی ڕابردووی دروستبوونی ئەم دەوڵەتانەدا و لە دەیان سەدەی پێشووتریشدا یەک گۆڕانکاری نەکراوە بتوانێت ئەو بازنە و تەوقە

بەهەزەی پارادیمە کۆنباوەوەکە نەک هەڵبوەشێنێتەوە بەڵکو لەقیشی نەکردوە و نەیلەرزاندووە.

هەتا بزاوتێکی سیاسیی و کۆمەڵایەتیی بەهەز دروست نەبێت دژی ئەو پارادیمە، مەحاڵە هیچ کام لەگەل و کۆمەڵگەکانی ناو ئەو پارادایمە ئازدیی و ڕزگاریی بە خۆیانەوە ببینن. لێرەوە ئەمەوێت جەخت لەسەر ئەوە بکەمەوە، کە حکومڕانە شیعەییەکانی ئەمڕۆی عێراق و سەدام حسێنی جاران و پارتی و یەکێتی و هەموو حیزبەکانی کوردستان بەوانەی لە حوکمڕانییدان و بەوانەشی لە دەرەوەی حوکمڕانییدان، ئەنجامن، ئەنجامی ئەو عەقڵیەتەیە کە ناتوانێت ئەو بازنە ئەستورە تێکبشکێنێت.

بە تەواوەتی گەیشتوومەتە ئەو ئەنجامەی، کە تا شۆڕشێکی کۆمەڵایەتیی و سیاسیی و کولتووریی بەرپا نەکرێت، ناتوانرێت ئەو بازنە پتەوە، ئەو عەقڵیەتە ڕەقهەڵاتووە، ئەو کولتوورە کۆمەڵایەتیی و سیاسییە بەسەرچووە بسڕێتەوە و لە جێگەیدا عەقلەتێکی سەردەمیانەی مرۆڤدۆستانەی سروشتدۆسانە بونیاد بنرێت و لە هەنگاوی یەکەمدا سەرەتای دیموکراسیی ڕاستەقینەوە و پەروەدەیەکی هاوچەرخانە و تەندوستییەکی باش نە بە مرۆڤ مسۆگەر بکرێت، نە خۆشەویستی سروشت و بونەوەرەکانی دیکە لای مرۆڤ بەرجەستە بکرێت. تەنها ئەم شۆڕشە کۆمەڵایەتی و سیاسی و کولتوورییە دەتوانێت مرۆڤ و مرۆڤبوون بخاتە سەر ڕێگەی دوور و درێژی کۆتا نەهاتوو لە گەشەکردن و پێشکەوتن. تەنها کار و ئەرکی شۆڕشی کۆمەڵایەتیی و سیاسیی و کولتووری، ئەوەیە، کە شۆڕشێکی پەروەردەیی بخولقێنێت، هەتا مرۆڤ لەسەر ئەم گۆی زەویە لە ژیاندا بێت، شۆڕشی پەروەدەیش بەردەوام دەبێت. واتا شۆڕش و مرۆڤ پێکەوە پەیوەست دەبن بۆ هەتا هەتایە.
جیهاد موحەمەدا/ نەرویج

عززەت سارایلیچ شانسێك له

سەرایڤۆدا … . و : نەژاد عزیز سورمێ

لە سەرایڤۆدا
بەهاری 1992
هەموو شتێك دەكر□ ب□
لە ماڵ دێیە دەرەوە
لە ڕیزی نان دەوەستی و
خۆت لە ژووری ئەمبۆلانسدا
دەبینیەوە ،
قاچت بڕاوە !!
لەگەڵ هەموو ئەمەیشدا
دەڵێن :
تۆ زۆر بەختت هەبوو .

* عیزەت سارایلچ : شاعیری بۆسنایی بەناوبانگ بەتایبەتیش بەم شیعرە کورتەی کە زیاترین بەختی هەبووە لە وەرگێڕان بۆ زۆربەی زمانەکانی دونیا و کە باری ناهەمواری وڵاتەکەی و کارەساتەکانی شەڕ دەگێڕێتەوە‌ .
بڕوانە :

http://www.poetryletters.com/mag/%d9%82%d8%b5%d8%a7%d8%a6%d8%af-%d9%85%d8%aa%d8%b1%d8%ac%d9%85%d8%a9/%d8%ad%d8%b8-%d9%81%d9%8a-%d8%b3%d8%b1%d8%a7%d9%8a%d9%8a%d9%81%d9%88/

ئای لەو کاتەی ئۆپۆزسیۆنێکی تەندروست لەکوردستان

لەدایکدەبێت؟ ... عیماد عەلی

پێش ماوەیەك لە نوسینێكمدا ئەوەم بە باشزانی كە بزوتنەوەی گۆڕان بەشدار بێت لە حكومەت و، ئەوەتا دەرکەوت بە هەر نرخێك بێت دەیەوێت لەم خولەی پێكهێنانی حكومەت بەشداریبكات و دەءتی خۆش بێت. بە بۆچونی لەخۆبوردوانەی من لە رووی بارودۆخی سیاسی و پرۆسەی كەوتنە سەر سكەی حكومرانی كوردستان كارێكی باشە و بە قازانج بۆ پێكهێنانی حكومرانی (واتە دەسەڵات و ئۆپۆزسیۆنی) ی دروست دەگەیەنێت و بوارێكی فراوان بۆ خەڵكی تر دروست دەبێت كە بەشێـــوەیەكی زانســـتیانە وتەندروســـت هەڵســـەنگاندنی رێـــرەوی دەسەڵاتدارێتی بكەن و ئەو بۆشاییە پر بكەنەوە كە لە نەبونی ئۆپۆزسیۆنێكی راستەقینە و پاك و بێگەرد و دوور لە بەرژەوەندی تەسـكی هەچەشـن لـە كوردسـتان لـە ئـارادایە، ئۆپۆزسـیۆنێكی نـوێ دروستبوی نێوەخنی بارودۆخی ئاسایی خەڵك و لەدایكبوی كلتورە تیابەتەكەی كوردستان و هەڵقوڵاوی ژانی گەل بێت، نەك بە هاندانی ئەم و ئەوی دەرەكی و ناوەكی ولە دەرئەنجامی ململانێی نێوخۆیی حزبە دەسەڵاتدارەكان یان بە مەرامی ئابووری یان تموحی تاكە كەسی و كوتلە و كۆمەڵە خەڵكێك بە شێوەیەكی شكڵی هاتبێتەئاراوە.

تا ئێستا هیچ ئاسۆیەكی نزیكی روون بۆ ئەو پرسە نیە، ئەوەی لە ئارادایە تەنها لە حاڵەتێكی نائاسیی و لە دەرفەتێكی كتوپر و لە نێو ململانێی دەسەڵاتدا بە نارەزایەتی هەمەچەشنی كەسی و كوتلەبازی و خزمـایەتی و عەشیرەتگـەری و یـەكتربڕی بەرژەوەنـدی هەمەلایـەن دروستبووە، نەك ژانێكی ئاسایی كۆمەڵگە بۆ راستەرێكردنی باری حكومرانی كوردستان و پركردنەوەی بۆشایی نەبوونی ئۆپۆزسیۆنی راست و دروستی ئاسایی و پێویستی ئەمسەردەمە.
بەم شێوەیەی ئێستا و ئەوەی هەیە سێ حزبی دەسەڵات هەن؛ پارتی و یەكێتی و گۆڕان، كە ئەگەر لە هەر كات و قۆناغێكدا دەسەڵاتیان لەدەست دەربچێت بونیان دەكەوێتە مەترسیەوە و لە قوناغێكی تەسكدا گلۆڵە دەبن و لێژدەبنەوە بەرەو دۆڵێكی ناروون و تا رادەیەك تاریك كە بە پێچەوانەی هەموو دونیا ئازاد و دیموكراتی و پێشكەوتنخواز ناتوانن پەیرەوی پرۆسەی جێگۆڕكێی نێوان دەسەڵات و ئۆپۆوزسیۆن بكەن.

ئەوانی تری بەدەر لەم سێ پێكهاتەیە، تا ئێستا جێگەی خۆیان نەگرتووە و هەر یەكەو لەوانە بە شێوەیەكی گشتی بە ئیسلامی و لیبراڵیانەوە یان لەگەڵ واقع و زەمینەی سیاسی و كۆمەڵایەتی

کوردستاندا نایەنەوە، یان ماوەی ئەکتیڤیان کزبۆتەوە و لە دوا گیانەڵادان یان هەڵکەوت رێگەی دروستبونی داون و بە شێوەیەکی ئاسایی نارۆن.
ئەگەر تۆ تەماشای بۆچونەکانی حزبە دەسەڵاتدارەکان بکەیت کە بە ئاشکرا باسی چی دەکەن و بە نهێنی چی دەگوزەرێت ئەوەت بۆ روون دەبێتەوە کە تەنها مەبەستیان پەیداکردنی بژێوی ژیان و رەفاهیەتی ئەندام م کادر و لایەنگرانیانە بە هەر نرخێك بێت و گەلی کوردستان دوا بابەتە بیری لێبکەنەوە (لێرەدا قسەم لەسەر شتی زارەکی نیە کە کەس ناتوانێت رەخنەشی لێبگرێت) باسەکەمان لەسەر جەوهەری بیرکردنەوە و رەفتاری ئەم حزبانەیە کە تا رادەیەکی باش لە سەرجەم بوارەکاندا لەیەکتر نزیکن ئەگەر بواری یەکگرتن هەبێت و برەژەوەندیەکانیان رێگە بدەن دەتوانن بە یەك رۆژ لەسەر یەکگرتن رێکبکەون و ببن بە یەکی حزب و هیچ فکر و فەلسەفە و راوبۆچونێکی هیچ لایەکیان رێگریان لێناکات.

ئەو خاڵانە لەبەر چاو بگرن کە بۆ گفتوگۆ هەرهەمویان لەسەری رازین و بە خەڵکی دەفرۆشنەوە: کار بەکارنامەی حکومەت دەکەین، قەوارەی هەرێم بەهێز دەکەین و پەوەندیەکیانمان لەگەڵ بەغدا ئاسایی دەکەینەوە، بە لێدانی قەوانەی یاساسەروەربێت؛ بەبێ ئەوەی ئەو رێبازە دیاری بکەن کە رێکاری یاساسەروەری چۆن دەکەن و حزبەکانیان دەسەلاتدارە نەك حکومەت و دەسەڵاتی دادوەری، بژێوی ژیانی خەڵك چاك دەکەین و لە راستیدا و بەنهێنی لە نێوان خۆمان گرنگ ئەوەیە بژێوی لایەنگران و کادر و ئەندامانی خۆمان مەیسەر بێت و سواری شەپۆڵی داواکاری خەڵك دەبین بۆ ئەوەی زیاتر لێمان تورە نەبن و، بۆ دابینکردنی بەرژەوەندی هاویارانی خۆمان، متمانەی خەڵك بە دامودەزگاکانی خەڵك دەگەرێنینەوە و شەفافیەت فەراهەم دەکەین و بەخۆمان لە نێو رێکخستنەکانی خۆماندا شەفافیەت بقەیە، داوای چاکسازی دەکەین و لە کاتی گفتوگۆکانماندا ئەگەر هەر چاکسازیەکی بێتە ئاراوە کە رێگە لە بەرژەوەندیە تەسکەکانمان بگرێت بە هەزار فرتوفێڵ رێگەی لێدەگرین، داوای بچوککردنەوەی حکومەت و تەرشیقی دەکەین و لەولاوە پێدادەگرین لە سەر پۆستێکی لاوەکی کە بونی تەنها لەبەرژەوەندی حزبی و پارە پەیداکردنە بۆ حزب. مەبەستی سەرەکی داواکاری سیاسی تەنها دابینکردنی پۆست و پلەدایە و هیچی تر.

بەم شێوەیە، بۆمان دەردەکەوێت تەنها گفتوگۆکان ئەوەمان بۆ دەسەلمێنن کە ئۆپۆزسۆنێکی راستەقینە لە ئارادا نیە و تەنها سێ حزبی باڵای دەسەڵاتدار گفتوگۆ لەسەر دابەشکردنی کێکەکە دەکەن و

ئەوانیتریش چاوەرێی بەشەکەیانن کە چۆن رازیان دەکەن.

لێرەدا ئەوە روون دەبێتەوە کە ڕێڕەوی راستەقینەی دەستاودەستکردنی دەسەڵات و بونی ئۆپۆزسیۆن تەنها خەیاڵپڵاویە و کاروانی ژیانی سیاسی کوردستان نەقسێکی گەورەی تێدایە کە ئەویش نەبونی ئۆپۆزسیۆنی راستەقینەیە و تا ئێستاش روون نیە کە کەی ئەو زەمینەیە دروست دەبێت بۆ هاتنە ئارای ئۆپۆزسیۆنی راست لە منداڵدانی گەلی کوردستان و لە ژانێکی سروشتی و بە دوور لە کتوپری و رێکەوت و پاڵنانی بەرژەوەندی تەسکی هەمەجۆر و، زادەی باری ئاسایی بەرەوپێشچونی واقعی سیاسی و هەڵقوڵاوی پێویستیی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری کوردستان بێت، چاوەرێی هاتنەئارای قۆناغەکە و هەڵچونی منداڵدانی وەزعەکە و تێکچرژانی کۆمەڵایەتی سیاسی خەڵکین کە بەرەو ئەو پرۆسەیە بمانبات.

بۆیە، کەلەسەر ئەرزی واقیع خەڵکی نارازی ناحزبی لە خەڵکانی مونتەمی حزبی و بەناو رازی زیاترە، بەبەڵگەی رێژەی کەمیی بەشداری خەڵك لە هەڵبژاردن و نەمانی ئۆپۆزسیۆنی خاوەن جەماوەر و کزبونی وەزعی گۆڕان و تا ئەمرۆکە نەبونی ئەڵتەرناتیڤی راستەقینەی خاوەن پێگە و پایە و تەندروست، لەو باوەرەدام کە کاتی دروستبونی ئۆپۆزسیۆنی راستەقینەی تەندروست تا رادەیەك هاتۆتە پێشەوە و تەنها لە هەلێکی دیاریکراوی نادیار لە رووی کاتەوە و لە شێەژانێکی جەماوەری و سەرهەڵدانی بابەتێکی هاندەر بۆ ئەو مەبەستە و لە دەرکەوتنی نوخبەیەکی لەخۆبردوی عاقڵمەند و دڵسۆز و لێهاتووی هەمان شێوەی بژاردەکانی وڵاتان ئەو پرۆسە ئاڵۆزە پێویستە جێبەجێ دەبێت و دەبێتە ئەڵتەرناتیڤی راست و دروست. ئەگەر واقیعی بین و ئاستی بیرکردنەوە و رۆشنبیری خەڵك بخوێنینەوە کاتەکەی زۆر زۆر نزیك نابینین. کوردستان بەم شێوەی ئێستای بەدوور دەبێت لە ئۆپۆزسیۆن و زۆرجار ئەوانەی بەرژەوەندیە تەسەکەکانیان دەکەوێتە مەترسیەوە رەخنە بە نرخی ئۆپۆزسیۆنبون دەگرن و هەزار و یەك تەکتیکی سیاسی دەکەن بۆ گەیشتن بەو ئامانجە بچوکانە. چاوەرێی لەدایکبونی ئۆپۆزسیۆنێکی راستەقینە تەندروست دەبین. لەوکاتەشدا ئەم حزبانە وەکو پۆری لە ئاوخراویان لێدێت، بەڵام لەناوناچن.